Dyk, Viktor
Burici a smireni

SPISY VIKTORA DYKA

I

BUŘIČI A SMÍŘENÍ

NAKLADATEL

F. TOPIČ V PRAZE

Cena K 6·50

Dr. M. Rutteova

přátelsky

Viktor Dyk

1918. 8. II.

SPISY VIKTORA DYKA

I.

BUŘIČI A SMÍŘENÍ

V PRAZE
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1918

JOSEFU HOLÉMU

v příbuzné snaze a přátelství

VIKTOR DYK.

V Praze 1902.

NAVAROVSKÁ ELEGIE

BUŘIČI A SMÍŘENÍ

NAPSAL
VIKTOR DYK

V PRAZE
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1918

LIBRARY
1974

DVA PROLOGY

I.

PROLOG POETICKÝ Z ROKU 1912.

Před lety desíti hučela jinak ta bystřina dole.
V hvozdě se rozhučel před lety desíti jinaký vichr.
Před lety desíti bouřlivě, útočně zdvihla se vzpoura
mladého buřiče.

Všechna ta místa zde kolkolem minulost znají a chápou.
Změněna časem, změn necítí vlastních. Než tvoji, tu vidí.
„Vracíš se," šeptají. „Vracíš se ... tak jako stíny se vrací
za přešlým poutníkem.

Tak jako ozvěna vrací se hlasu, jenž ve skalách dozněl.
Tak jako vzpomínka na mrtvé znovu se živému vrací.
Stín stínu, ozvěna ozvěny, vzpomínka vzpomínky. Mládí
s tebou se nevrací."

Důvěrně kynu těm skalám a lesům a lukám a vodám.
„Mládí se nevrací," pravda. Já poznávám, vidím a chápu.
Les kde stál, paseka. Mlází pak sousední vzrostlo.
Pro koho doroste?

Všechna ta místa zde kolkolem slyšela přešlé mé kroky,
hledají slova, jež říkal jsem před lety ... slova, jež mlčím.

Ozvěna bouří mé mladosti doznívá v horském tom kraji.
Hučí je ozvěna.

„Vracíš se," zahučí bystřina. „Vracíš se s tichými slovy."
„Vracíš se, vyšlý kdys se vzdorem. Vracíš se s klidným už okem."
„Vracíš se," zareptá káravě. „Vracíš se přespříliš smířen.
Kde gesto mladosti?"

*

Šum lesů, hukot vod . . . Vichřice pozdního léta.
S příchutí podzimu. Soumrak už časný se chýlí.

Šum lesa, hukot vod . . . Lučina bují a vzkvétá.
Kosa už zařinčí. Sečkejte kratičkou chvíli.

Šum lesů, hukot vod. Všechno mne ze změny viní.
Přespříliš rozumím němému vážnému hlasu.

Pravdu svou má ten hlas. Vracím se změněný nyní.
S příchutí podzimu; ale jak plný je jasu!

*

Já stárnu, pravda. Vidím cizí hoře.
Co s chápavýma počít očima?

Já stárnu, běda. Ale stárnu tvoře.
Bol jako radost víc mne dojímá.

Já stárnu, pravda. Vlasy šednou lety.
A pravda též, že dny se nevrátí.
Než zřít-li mohu na lučině květy,
proč bych měl touhu mít, je trhati?

Jsem změněn, ano. Jiná moje víra.
Mladosti gesto mládí odnáší.
Kdo mnoho popřel, posléz nepopírá.
Když život prchá, je nám nejdražší.

Jsem změněn, ano. Prchla temná havěť,
jež slétla se jak sýčci na věži.
Já bořil jsem a chtěl bych nyní stavět.
Pro věk či den? Co na tom záleží?

Oh, stavět, stavět! Přehlížeti tlapu,
jež v půli práce náhle zdvihne se.
Bez zachvění zřít dravost horských slapů,
z nichž jako pírko každý unese.

Hry vzdorných revolt, zákeřné a chladné
dohrány, mrtvy. Spusťte oponu!
Nepadly sny, jen snící básník padne,
poslušen odevěkých zákonů.

II.

PROLOG PROSAICKÝ Z ROKU 1918.

Souhrnný titul „Buřiči a smíření“, který jsem volil pro hudbu svých lyricko-epických skladeb, byl by mnohem přiléhavější, kdyby tento svazek byl úplný. Chybí tu ještě článek: Zápas Jiřího Macků. Bude do tohoto svazku zařazen při definitivním vydání.

Dedikace „Buřičů“ — příteli básníku Josefu Holému — čtla se už v prvním vydání básní. Dnešní dedikace „Giuseppe Mora“ je nová: v době napsání básně — vzniklé na jaře roku 1910 — žil ještě leckdo z mrtvých lodi.

Změny, jež jsem podnikal, jsou zcela nepatrné; mé mínění je, že autor — nechce-li od základu nové dílo vytvořit na zříceninách starého — nemá k větším a podstatnějším změnám práva. Tak zůstalo leccos, co bych dnes cítil jinak a psal jinak, zvláště v „Buřičích“: bylo by po mém rozumu chybou, dílo vzešlé z určitých předpokladů a disposic dobových opravovat podle vlastního pozdějšího vývoje a dílu mladosti brát zvláštní tento ráz mladistvého díla...

Neprováděje oprav takových, nevypustil jsem ani prolog k „Milé sedmi loupežníků“, ač

měl bych dnes velmi vážné námitky proti němu. Je to komentář k dílu, jež komentáře tuším nepotřebuje; a k tomu je to komentář, který nebyl pochopen. Dal jsem se v něm svést k polemice o vlastní dílo: ironisoval jsem radost ze zla, která podle kteréhosi kritika tvořila smysl a podstatu „Buřičů". Je nebezpečno v Čechách cokoli ironisovati. Domníval jsem se, že je dost, jestliže po třech verších, podávajících skutečný obsah díla, připojím verš čtvrtý, z daných pramenů nesprávně dedukující:

„Hra a vášeň, úsměv, kletba,
výkřik pomsty, její echo,
„In tyrannos" Schillerovo.
Radost ze zla úhrnem.

Bolest tmy a truchlost stínů,
bolest pobloudilých s cesty,
rachocení ranních bouří
Radost ze zla úhrnem.

Féerie našich bludů,
plaché zmatky našich srdcí.
Posměvavý přízvuk ozvěn.
Radost ze zla úhrnem.

Odstrašiž to navěky ironiky od ironie: radost ze zla, opakovaná a k tomu proloženým tiskem, zůstala kořistí, kterou si přemnoho — a nikoli vesměs pošetilých! — lidí odneslo z prologu. „Radost ze zla“ zůstala u těchto čtenářů navždy spojena s nebohou „Milou“, ač předpokládá, myslím, radost ze zla rozeznávání dobrého a zlého, jehož, ať vábila jakkoli sedm loupežníků, nebylo u milé.

Přes toto nedorozumění, přes vlastní námitky netroufám si vypouštět prologu: také on charakterisuje určité stadium vývoje, také on vrhá světlo na jeho vznik, také on je kusem vzpoury.

K chronologii ještě: „Buřiči“ vznikli 1901—1902. „Milá sedmi loupežníků“ první počátek vzala r. 1897. Závěrečnou její báseň najde čtenář v „Síle života“ (vydaná 1898). Hlavní její část vznikla po „Buřičích“. „Giuseppe Moro“, jak řečeno už, na jaře roku 1910. „Zápas Jiřího Macků“, článek, který v tomto vydání chybí, psán roku 1915.

Viktor Dyk.

BUŘIČI

Klidný a rozumný, se skály kraje
poslouchám, vítr jak písničky hraje
o lidských radostech, o lidském žalu,
dalekém jakéms ideálu,
žhne slunce, nic mne nebolí,
a hledím klidně v údolí.

Nápady mívám zvláštní, však lidské,
nápady čistě idyllické,
jak lesy voní, jak perlí se rosa,
dívenka růžová kráčí tu bosa,
v obzoru hasnou červánky . . .
Vše plno míru, selanky.

Zítra vše začne jako včera,
klidný a rozumný . . . et cetera . . .
Idylla vzkvétá, idylla roste,
idylla pro dobré dušinky prosté;
idyllu tuto vylíčí
selankovití buřiči —

*

Po bouři, která vše plnila děsem,
po prudké bouři kráčel jsem lesem.
Jak šel jsem večerem, vydrážděn, chor,
v mlhy se zahalil majestát hor,

šedivá mlha vše clonila zraku.
Z daleka slyšel jsem hučení vlaku.

Myslil jsem na bouři, která tu byla,
na bouři, která vše očistila,
na vzduch tak svěží, na svobodu chvíle,
na blesky zrádné, zarputilé.
Lesy se kouřily po prudkém dešti,
já cítil, hlava jak podivně třeští
z bouře, již časem přečkáte!
Podivné blesky klikaté
a rachot reptavý zrádného hromu
hledaly vrcholky nejvyšších stromů —

Stoupal jsem necestou, po příkré pouti
chtěl vnitřní bolest jsem odvrhnouti,
vrhnout do řeky s příkré té stráně,
vrhnouti hluboko ve jménu Páně
msty, vzpoury, záští doutnající.
Hučet jsem slyšel Kamenici.

Kdož jdeš tu, poutníče, ve Spartě řekni,
že padli bez slova snové mi pěkní,
o zemi slynoucí mlékem a strdí,
o velkém geniu, na nějž jsme hrdí,
o světu, pro mne jenž kdysi byl stvořen,
o stromu, jehož já býval bych kořen;

padli, jak zákony kázaly, s klidem.
Jediné zbývá už: tož soucit k lidem.

Bouře, jež děsila, ničila, bila,
bouře ta očistila.
S velikým soucitem, bez děsu, úžasu,
pozírám do temna, pozírám do jasu,
pozírám na děje, pozírám na pletky,
pozírám v příčiny, tak jako výsledky,
pozírám na štěstí, předčasně zemřelá,
na ctnosti ďáblovy, na hříchy anděla,
zem' pryč je, slynoucí mlékem a strdí,
veliký genius, na nějž jsme hrdí,
msty, vzpoury, záště doutnající
v hučící metám Kamenici.

VIII. 02.

TŘI

Mračna se válí tam a sem.
Tři lidé sedí nad srázem.
Jak karty třímají rukou
Spasitel hledí s tajenou mukou
se svého kříže na jejich zjev.
Zdá se, že z ran víc teče mu krev.
Tři lidé: zdá se mu, jakoby každý
schopen byl nejhorší vraždy.

Zlomený kříž, kout zapadlý je.
Nad hlavou jedle, dole sráz.

To je ta scenerie.

Přízvukem zlobným zněl prvého hlas.

I.

— — — Čas je tak zoufale zdlouhavý.
Dnes ani karty mne nebaví.
Štěstí i neštěstí stejně mne nudí.
Ohníček! Ohníček! Tady to studí!
Ohníček zahřeje, ohníček těší.
Pro žáry ohníčku krásně se hřeší!
Na krásný ohníček vzpomínka zmátla,
— snad že je výroční den —
na krásný ohníček myslím si jen.

A člověk chvíli má, kdy žvatlá!
Vyžvatlá lásky, vyžvatlá msty.

— Rodokmen můj je nejistý.
Pochybnou existenci svou
děkuji ochotě tuláků dvou,
již v kterés noční chvíli
mou matku znásilnili.
Alkohol svedl prý je k žertům.
Zmizeli potom ke všem čertům.
Je časem obtížno najíti otce.

Matka prý umřela v druhém mém roce,
nevím jak, nevím kde, těžko říc' dnes.
Úřady vzpomněly na rodnou ves.
Uznali za dobré ctihodní páni,
by péči měla ta o vychování.
Váhala trochu prý — nepříliš mnoho,
pak se však ujala úkolu toho.

Uprostřed lopoty, výprasků, dřiny,
poznal jsem krásy domoviny.
A přespříliš když hlad mne hněť,
„Kde domov můj" jsem začal pět.
O jídlo pěstoun neměl totiž muku.
„Kup za pět prstů," říkal, „co chceš, kluku!"
Ze zisku toho jakýs díl

za vychování zasloužil.
Drobné ty neplechy dělaly špás,
horko mne sežehlo, tužil mne mráz,
výprasky sloužily zdraví.
Bůh život požehnal pravý.

K mé věčné spáse zřetel též brán:
občas mne poučil velebný pán,
za hříšný život vypsán že jest
časný i věčný trest.
Pochybnost měl stran mojí ceny
pan představený,
o bídných časech mluvil těch,
obecních břemenech,
vypočet, vsi co tropím škody,
a šel pak do hospody.

Viděli všichni v celé vesnici
ve mně jen koukol mezi pšenicí,
už pohled na mne bouřil hněv.
— Nač máme živit tu zkaženou krev? —

Zato jsem zajímal však cele
našeho pana učitele.
Při školních návštěvách, řídkých dosti,
mručíval cosi o dědičnosti,
hovořil se mnou, otázky klad',

rozměry lebky měříval rád,
zkoumal, kam touhou byl bych hnán,
ptal se mne, jsem-li tetován;
na štěstí zábava hluboká
jednou se udála do roka.

Občas den lopotný, trpký a dlouhý,
krátily vášnivé, vrtkavé touhy:
uprchnout pryč a jíti a jít.
Mne v modré dálky pudil cit,
vést chtěl jsem život volný, nový.
jak sluší tulákovi.
Žádostiv pohybu, žádostiv změny,
pud hnal mne neukojený.

Tu lásku vždycky k věci nové
mi zanechali tatínkové.

Rodinným zálibám činil jsem zadost,
v tuláckém životě prchla má mladost,
má láska k bližním mým stoupla z těch dob,
kůrku mi hodil ten, jiný mne kop',
těžko je říc',
co časem pálilo víc.

Ostatně nevyšel jsem z cviku,
postrach všech drůbežníků,

můj byl to časný cíl
užívat vhodně hospodářských sil,
pln snahy byl jsem očité
uvádět v pohyb jmění movité.
To však se různě vyplácí.
Kdys chyt' mne sedlák při práci,
ač známost nehledal jsem skromně.
Obuškem začal bušit do mně.
Mně tento projev díků jeho
do vzteku uveď šíleného.

Odjaktěživa přítel čestných mravů
rozbil jsem mu hlavu;
na štěstí pouze na chvíli.
Doktoři mu ji zašili.

Že žil jsem v spořádané zemi,
nazítří seděl jsem za mřížemi,
kde přemítal jsem o hříchu i ctnosti
v smíšené společnosti.
Vedli jsme o leccems zábavné řeči.
Byli to chlapíci s praxí už větší,
můj obzor malý
otvírali.

Prvý z nich chlap už letitý,
měšťákům četl levity,

kriminály se vlek'
po celý věk,
pro nedohody s Veličenstvy,
pak pro rušení náboženství,
pro jiných zločinů víc,
jež neumím ani říc'.

Když nuda mořila, chraplavým hlasem
podivné písničky zpívával časem,
s ochablým přízvukem stařeckých let:
— — Nechť zhyne starý, podlý svět! —
Mě bouřila ta prudká slova,
shroucená postava stařečkova,
zjev jeho podivný z jiného kraje.

— — Nese on pomsty hrom a lidu hněv.
Náš prápor do krvava plaje,
je na něm pracovníků krev! —
Refrain ho vysílil — tiše si leh',
došelť mu dech.

Sotva si oddychl, vykládal znova
jízlivá jakási slova.
— — Jsou krys dvě sorty,
ty jedny mají hlad, ty druhé jedí dorty.
Ty syté vlast svou milují,
hladové v dálku vandrují.

Ty radikální krysy
nábožné nečtou spisy . . .

Takových řečí vedl mnoho.
Kousky jsem pouze zachytil z toho.

V mé nečinnosti útěchy
mi podávaly výslechy.
Akta se plnila suchá,
událost byla jednoduchá.
S důkazy lehká práce,
den soudu určen krátce.

Den před soudem
stařeček v cele byl v živlu svém.
Ze všeho
nic netušil mi dobrého.
— — Pán drží s pánem, pán pána chrání,
právo a zákon si vyloží páni.
Říkej si tisíckrát: Jíst chci, mám hlad.
Litera odsoudí zákona: „Krad'!“
Říkej si tisíckrát: za ránu ránu!
Jen pán má právo, ty cti právo pánů!
Páni nás odsoudí, páni nás vězní,
řeč naše nelibá pánům těm nezní,
státem hned otřese.
Paragraf snadno najde se.

Co ze své dřiny já dnes mám?
Bez chleba jsem tu, jsem tu sám.
Ženu mi vzaly souchotiny,
v dolech jsem ztratil tři své syny,
dvě dcery v špitále
skončily nekale.
Bůh drží s pány, bůh pány chrání,
bůh pánům ovečky do stájí vhání,
bůh plní kapsy, stodoly,
bůh pánům všecko dovolí!
Bůh upírá jen k mocným zraky.
Čas nezbývá mu pro chudáky!
Není tu hříchu a není tu ctnosti,
není tu spravedlnosti,
silnější má jen moc!
Na konec přijde noc!
Umřeme, zahynem', konec je všemu!
Soud věčný? Hahaha! Směji se jemu!
Vše nastrojeno prokletě.
Jen pomsta zbývá na světě!
Právo je špatná zbraň,
lze-li se bránit, se braň!

S úsměvem pochybným na svoji tváři
dí druhý soudruh: Zle se to daří,
když ruce naše okovy spiaty.
— — Však přijde jednou den odplaty! —

stařeček do řeči mu vpaď.
— Snad —
pokrčil druh náš rameny.
— Kdo věří, blažený!
Já na tu víru nedám ani grej!
Každý se o sebe postarej!
Co je na tom, co bude dále?
Lecčemus učí nás v kriminále.
Zde je zpola
vysoká naše škola.
Ve světě dosavad může se žíti,
hejlové dosud na lep se chytí,
lidé se koří zázraku,
dosud je dosti hlupáků.
Kdo nechce na světě bídná být nicka,
tomu je beranem hloupost lidská.
Něco se vždycky trhne.
A třeba vůz se zvrhne,
hlava se nad tím neztrácí.
Nás živí světa hlupáci.
Jestli tě zavřou, zase tě pustí,
v úklidu talent tvůj může růsti.
Ostatek: krádež! Maličkosti!
Pár měsíců a potom dosti.
Tělo líné
si aspoň odpočine,
osnuje v šeru

budoucí kariéru.
Měj hlavu bystrou a nebuď bloudem! —

Druhý den stál jsem před krajským soudem.
Na soudce upřel jsem zrak,
figury upjaté tak,
nic nepohne se na tváři,
nešlehne blesk, úsměv nezáří.

Žaloba dlouho dost se četla.
Nuda mne zatím hnětla.
Verš stařečkův se v mysl vpleť:
— — Nechť zhyne starý, podlý svět! —
President ptal se lhostejně, líně:
— — Znáte se k vině? —
Oči kams do prázdna upřené,
lhostejně řek' jsem svoje „Ne!"
Pojednou
myšlenku měl jsem nezbednou.
— — Přiznám se, slavný soude, slepice
že milují mne velice.
Jakmile z dálky mne tušily,
pod kabát můj se ukryly.
Přiznávám se, slavný soude, nepokrytě,
nevím, jak přišel jsem k té popularitě,
snad
určil ji boží řád.

Slavný soude, nechci drzým býti,
ale zkoušku račte učiniti.
Bez groše v kapse, s hladem-li jdete,
drůbeže lásku dobudete,
slepicí, krůt a hus.
Věc stojí za pokus.

Bez groše v kapse, zkusit-li chcete,
tak jako magnet přitáhnete
nejenom železo, i lepší věci.
Jsou na to svědci.
Snad také slepice vzruší,
kohouta ve mně že tuší.
Na důvodech málo záleží.
To by bylo o té krádeži.

Ve směru druhém jasná záležitost.
Já vinen nejsem. Nelze cítit lítost.
Já prvý nebyl jsem, kdo tenkrát ranil.
Já prvý nenapad', já se jen bránil,
s měkkostí největší.
Pan svědek Vávra dosvědčí.
Na pozemské té krátké pouti
chci nepřátelům prominouti:
odpouštím zbytek ran.
Káže tak Kristus Pán.

Leč, slavný soude, mám tu přání
stran slepicí těch předvolání.
V každou hodinu
dosvědčí moji nevinu,
skutkovou povahu objasní
vývodní svědkové překrásní.
Slavný soud
o návrhu tom račiž rozhodnout.
Nižádná na mně vina.
Ve jméně Otce i Syna!

Bohužel krásné této řeči
část jsem nepronesl větší.
Předseda soudu, jak pergamen žlutý,
předseda soudu, nepohnutý,
zlovolné choutky mé cítě
slovo vzal mi hbitě.
Spolu
trest disciplinární diktoval do protokolu.

Líný,
Vávru jsem vyslechl, čeledíny,
zlé vysvědčení od obce,
řeč veřejného žalobce.
Pak slavný senát pro spásu světa
vinným mne uznal, tři udělil leta.

Nejprudší můj však dráždil vztek
Vávrův pošklebek.
Bezmocně sevřel jsem pěstě.
Mnoho, žel, stálo v cestě.
Ještě když z síně té v celu jsem přišel,
jakobych tichý smích Vávrův byl slyšel.

V kterýsi krásný den
do trestnice byl jsem odveden.
Nesvědčila mi ta půda.
Soužila mne strašná nuda.
Civět tady po leta,
toť historie prokletá,
jež pranic neláká
neklidného tuláka.
Nevidět slunce, nevidět mrak,
na čtyři stěny jen upírat zrak,
mít jenom procházku povinnou,
měřenou malou krátkou hodinou,
vše vidět včera jako dnes,
neslyšet obilí, neslyšet les — —
postava sedláka v onom čase
s tím drzým posměchem jevila se,
a bouřil vzteku záchvaty
smích ten proklatý.
Bych dlouhou chvíli odrazil,
pomsty jsem různé si obrazil,

oh, jen až budu na svobodě!
Myslil jsem na to stoje, chodě.

Žádostiv pohybu, žádostiv změny,
pud utlačen byl neukojený,
já byl v té době
jak mrtvý v hrobě,
jen vzteku žíly záchvaty,
jež budil smích ten proklatý.
Člověk se baví podle své síly,
by ušel dlouhé chvíli!
Písnička starcova bouřila krev:
— — Nese on pomsty hrom a lidu hněv!

Jak čas mi ušel, nevím sám,
nejasně na to vzpomínám.
Bouřil jsem časem, proklínal, chřad',
zoufáním, nadějí jat,
dny celé ležel pak tupý,
košíků pletl kupy,
dny, týdny, měsíce, rok, druhý, třetí,
své živě předsevzetí.

Tak přišel den,
kdy byl jsem svoboden.
Za dálným obzorem, za rudým květem
šel jsem světem.

Na cestě do Račic nebyl jsem líný,
bouřil jsem bledé a vyhublé stíny,
o krásách mluvil jsem jiné říše,
o mocných pýše:

— — Pán drží s pánem, pán pána chrání,
zdraví a sílu ssají vám páni,
hynete v kouři, hynete v psotě,
hynete bez tuchy o životě.
Hynete bídáky, ubozí bratři.
Vstaňte a vezměte, co lidu patří.
Vstaňte vy všichni, ruku v ruce,
ve jménu revoluce!

Marně jsem kázal zavřeným uším,
marně jsem kázal uvadlým duším.
Na kterés hroudě jsou vždy doma,
a k vzpouře sílu necítí.
Tak málo přec jen málo kdo má,
by nemoh' nic už ztratiti.
Ten cit už vyrost' zvykem denním,
majetných poslední to val:
zří na žebráka s povržením,
kdo ještě halíř zachoval.

Temně
mluvili ke mně:

— Nemožný převrat nenadálý,
je nutna práce pomalá.
Svět není ještě pro nás zralý.
Nač síla by se plýtvala?
Vše postupná je doby práce,
a vývoj všechno podá ti.
Čas přijde jednou vyrovnat se —

— Což mohu vůbec čekati? —
Já smál se: brachu, učení tvé skromné
není pro mne.
Čekejte, čekejte pro svoje děti,
vývoj vám dá něco po století,
úmornou, postupnou dlouhých let prací,
získáte právo hlasovací.
Co z něho čekáte?! Úlevu snad?!
Zkrácení práce? A žádný hlad?

Blaženi, kdož něco čekají!
Člověk se toho však nenají!
Země je volná, země je naše!
Nač chodit jak kočka kol horké kaše?
Žít nebo umřít. Živá
jediná touha zbývá:
zpražit tu zpupnou čeládku.
To čiňte na mou památku! —

Za dálným obzorem, za rudým květem,
šel jsem světem,
pěl temnou písničku
o krásném ohníčku.
Ohníček zahřeje, ohníček těší,
pro žáry ohníčku pěkně se hřeší.
Postava Vávrova v tom čase
s posměchem na tváři jevila se.
Za dálným obzorem, za rudým květem
šel jsem světem!

Večer už pozdní byl, do vsí jsem přišel,
muziku z daleka slyšel.
Muzika veselá a páry v kole,
občas i procházky zahradou dole.
Někde je vždycky kout,
kde možno odpočinout.
Dny věru těžké jsou, važte si svátku!

Pomalu plížím se k Vávrovu statku.
V těžký sen
je statek pohřížen.
I ten pes na dvoře nějak si hoví.
Spí lidé? Tančí? Pijí? Kdo ví.
Muzika veselá z daleka hraje.
— — Náš prapor do krvava plaje —

Na střeše škrt' jsem sirkou. V chvíli
plamínky malé vyskočily,
volně se kroutily, háďata malá,
plazily ven se okénky
ty krásné plaménky.
Hleděl jsem s rozkoší, jak střecha vzplála.
Oh, bylať rozkoš v tom.
— — Nese on pomsty hrom —
Vítr se zdvihl, jak spolčený se mnou,
plameny šlehaly nocí tou temnou,
za chvíli hořela ves.
Prchl jsem v les,
se skály vysoké hleděl jsem dolů
do plapolů.
Hleďte jen, oči: poplach a zmatek,
za statkem chytá statek,
jiskry v tmách ohnivě plají.
Dobytek bučí v stáji,
poplašný cinkot zvonu,
v tom bezvýsledném shonu
zoufalé dětí výkřiky.
Toť krásný konec muziky!
Kletby se dusí slzami.
Smiluj se Bůh váš nad vámi!

Rozhodit jiskry, rozmetat žáry,
toužil jsem do dálky v celý svět starý.

Zapálit, zadusit všechno tím čmoudem,
vzkřiknouti v ucho všem: jste před svým soudem!
Za všechnu bídu, pohrdání,
vše moci szehnout bez ustání,
zřít lidí děs,
tak jako dnes!

Hasili, hasili, marně však,
volali marně do oblak,
déšť nesnesl se, vítr jen
se vzmáhal, jak by podplacen;
plameny blýsknou, vyletí,
žádají nových obětí.

Podivnou mocí
jat jsem byl v temnotách světlé té noci.
Hlava má jak by opilá,
krev v žilách jak by pálila.
Umru-li, na tom nezáleží,
mne těší zřít, jak had rudý běží
po statcích, chalupách,
úkladný vrah.
Uštkne a uštkne: v krátké chvíli
všichni se otrávili.
Zpívám si s pomstěnou svou zlostí:
Není tu hříchu, spravedlnosti . . .

Dosud mám pocit onen v mysli
spletený, nesouvislý,
doposud vidím plameny,
dosud křik slyším zmatený,
pláč slyším štkáti v oblohu.
Ohníček hřeje, ohníček těší!
Pro teplo ohníčku pěkně se hřeší!

— Zde stojím. Jinak nemohu!

II.

Zlomený kříž, kout zapadlý je.
Nad hlavou jedle, dole sráz.
To je ta scenerie.

Z té řeči druhého čišel mráz.

— — Z vyšších sfér přicházím, ač se to nezdá.
V den mého zrození svítila hvězda.
Nepřišli tři však králové.
V světě to bývá už takové!
Péče žen život mi upředla jemně,
genia maminka viděla ve mně,
myslila plaše
na Mesiáše.

Jsemť narozen
na Štědrý den.

Mesiáš nebyl jsem, což dlužno říc',
myslím, že v světě jsem nespasil nic,
vlastnosti poznala ve mně však skvělé
má teta, eine schöne Seele.
Tak k roli přišel jsem prokleté
zázračného dítěte.
S talenty k všemu a k ničemu vlastně,
skládal jsem, maloval, zpíval, psal básně,
pln různotvarných vloh
už jako hoch.

Vždy předmět obdivu, nerad jsem čekal,
od věci k věci jsem ležérně těkal,
rozmaru soustavnost málokdy hoví.
Tož talent raděj vždy odkryl jsem nový.
Život můj výsledkem sklonu byl toho.
Práce tu nebylo, nápadů mnoho,
mne jednotlivé jaly tóny,
nedbal jsem dále o zákony,
duch, který nad ně povzletí,
Kraftgenie zašlých století.

Odpusťte řeči mé ve vyšším slohu,
mluvím však pouze tak, jak vůbec mohu!

Výraz můj, přiznávám, často vás mate,
co je to genij, možná se ptáte!
Co je to genij? Význam slova
leckterý půvab v sobě chová.
Genij vše může činiti,
genij se musí vyžíti,
genij jde svými cestami,
závazek každý mu neznámý.
Genij jde bez ohledu vpřed
a pro genia je tu svět.
Genij je maják, který bdí,
a vidí to, co jiní nevidí!

Morálky nezná: zná jen fakt.
Akt jako akt!

Pro blaho světa
talenty vzbouzela matka i teta;
největší talent, jenž laur získal mé skráni,
byl talent milování,
jejž kdysi u chlapce služka čilá
v seně probudila.
Tož záhy byl jsem okouzlen
krásou žen.
Šílen, zpit
od ženy k ženě dál jsem lít',

nějaká touha dál vždy štvala,
nějaká touha vytrvalá.
Hojený a přec nevyhojen,
ukájen a přec neukojen,
nové jsem hledal vždycky,
hotový genij erotický.

Genij ten zabral však, u sta ďasů,
přemnoho peněz, přemnoho času.
Studia nechal jsem: nebavilo,
banální bylo.
Je trapné ale skorem,
je-li genij expeditorem.
Úřadek malý, hubený,
lásky a krve plameny,
matka, jež lomí rukama,
hle, pěkná skizza pro drama.

Rodinné jmění matčino
na lásky padlo, na víno.
Genij vše může činiti,
genij se musí vyžíti.
Kult zla mne upoutal, kult silných duchů,
nemoh' jsem dýchati v měšťáckém vzduchu,
touhou jsem práh'
zlo chutnat v různých podobách;

opilý byl jsem černou vědou,
hříchu abecedou,
pyšný, král,
nade vše květy zla jsem miloval.

S životem tím však byla to svízel,
mé dluhy rostly, můj úvěr zmizel
pomalu, lehounce.
Dne kteréhosi byl jsem u konce.
Měšťáků kapsy upjaté,
krčení ramen proklaté,
protekční gesto troupa,
toť situace hloupá.

Dotěrní věřitelé
mne štvali zatvrzele.
Proudu, jenž strhoval, jsem se svěřil.
Několik tisíc jsem zpronevěřil.
Týden byl krásný . . . nad propastí
hřešiti a ani se nezatřásti,
a v proudu orgie
mysliti: teď se vše odkryje . . .
požitky tím jsou zbarveny,
stupňovány a zvýšeny.
Týden byl krásný: o to není.
Nakonec přišlo probuzení.

Zatčení, plačtivé scény,
pláč matky zatracený,
jež docela
banálně z toho umřela.
Vkus estetický v tom mi přísně brání,
líčiti postup vyšetřování,
a vaudeville přelíčení.
To vše je každodenní.
Ni žalářová nepobaví fadessa,
když člověk konec konců věří v nebesa,
květ barvy bílé,
— z dlouhé chvíle.

Skončil se dlouhý tento čas,
volným jsem byl zas.
Po čertech volným! V plném žáru,
bez sousta, kapky, bez krejcaru,
bez ženy
život je bezcenný.
Ve vězení mém vyrostla
touha zla;
kdy cela tělo poutala,
má fantasie těkala
do dalekých, záhadných sfér,
v jeden směr.

Místečko jakési, placené skromně,
příbuzný jakýsi získal pro mě.
Venkovské hnízdo, vzdálené města,
kam ani nevede ze světa cesta,
sídlem mým novým bylo.
Mně se to protivilo:
šum ulic, kočáry, toilett lesk,
dav, ženy, v očích jichž koketní blesk,
to byla atmosféra má.
Zde finessa hříchů neznámá,
všechno je venkovské, hrubé, sprosté,
bez kultury to všechno roste.
Dlouho jsem nesnesl těchto pout.
Čas přišel kdys, je odvrhnout.
Na úřední jsem zase sáhl jmění
a zmizel bez prodlení,
rozvířiv hladinu místní.

V náladě šel jsem moralistní,
Zrak těkal mrzutě po šedém prachu.
— Tož tedy dožil jsem všude se krachu.
Podniky mé měly slaboučké nohy,
k ničemu nebyly všechny mé vlohy,
vlohy mé četné a vlohy mé skvělé,
jež kdysi nadchly tak mou schöne Seele.
Můj genij, zářivší nad nadání,
můj genij milování,

mou situaci zhoršil kritickou.
Nákazu chyt' jsem syfilitickou.
Fiasko života, veliký krach.
Žena mi byla jak veliký vrah,
úlisný, sladký,
od mojí matky.

Silnicí beru se bez cíle.
Děvčátko uzřím tu spanilé.
Zpívalo cestou písničku svou,
jaro jí zářilo z očí dvou,
jaro, jež v čistých očích leží,
pohyby byly pružné a svěží.
Žár jakýs nervy prochvěl temně,
stará má vášeň se vzbouřila ve mně,
s ní mstivý, dráždivý pocit,
nad nevinným vším procit'.
Daleko krajina byla pustá.
Děvče jsem povalil, zacpal mu ústa.
Nikdy jsem rozkoš necítil tak,
jak když hleděl jsem v zděšený zrak,
v ty oči horečné.
Jsou vůně hříchu skutečné.
Jinýma hleděl jsem očima:
Milého děvče snad v dáli má.
V etapách všech se rozvíjela
přede mnou tragedie celá.

Ta hrůza činu — jak bych řek'? —
— kořenila požitek.

Rád znovu prožívám den toho děje,
rozkoší nerv každý ještě se chvěje,
rozvíjím možnosti, kombinuji,
zlem spáchaným se opojuji.
Ó, zlo je rozkoší, nad kterou není,
krev naši pobouří, krev naši vzpění,
opustit jenom nesmí city
půdu morality.
Zlo bez té příchuti není zlo moje,
zlo žádá, abys znal, že čin tvůj zlo je.
Nechci já morálnost ničiti:
morálky proplétat, morálky šálit,
morálce blížit se, morálce vzdálit,
toť krásný program pro žití.
Ze všech mých umění zbylo mi toto.
Hra jde teď ku konci ... nedbám já o to.

Genij se musil vyžíti —

III.

Zlomený kříž. Kout zapadlý je.
Nad hlavou jedle, dole sráz.
To je ta scenerie.

Hlas jeho chraplavý nějak se třás'.

— — Noc jako noc a den jak den.
Mrtvý vždy vystoupí z hrobu ven.
Vystoupí ven a okolo těká.
A dole hučí řeka.

Myslím si: Pohřbil jsi. Ze země čouhá.
Noc je tak dlouhá, tak dlouhá, tak dlouhá.
Nikomu na světě nic po tom není,
že jsme my souzeni, zatraceni.
Dříve či později — kdo se klame? —
v nějaké díře dòděláme.
V létě je horko, v zimě zebe.
Bloudíme volně v prostoře.
Když se tak dívám v modré nebe,
nevím, zda někdo nahoře.
Může to býti. Málo víme.
My dole ho tu nevidíme.
Noc jako noc a den jako den.
Jsem tím vším trochu unaven.
Mrtvý se šklebí z dálky na mne.
„Bratříčku, hehe, bratříčku!"
— Myslíš, žes vyhrál? To je klamné.
Počkej jen ještě chviličku!
Chceš zase vyčítat? Není to novým.
— — Jste bídní jako já: všechno vám povím.

Byli jsme bratři: tak a tak.
On byl tak hodný a já darebák.
Nevím, jak přišlo to: nebylo nad něj.
Z očí mu zářila veškerá ctnost.
Na něho vřeleji a na mne chladněj'
každý se zadíval. To budí zlost.
On doved' mluviti něžně a sladce
k sousedům, tetičkám, k otci a matce,
o modrém nebíčku, o kráse květů,
o lásce veliké k celému světu,
o cestě ctnosti, jdoucí hložím,
o velkém smilování božím,
a totéž-li z nás každý řek',
on budil lásku a já posměšek.

Nevím, jak přišlo to. Celkem vzato
nemoh' jsem za to.

Snad jeho oči získávaly,
řeč jeho jasná, veselá.
Já plachý byl už co hoch malý.
Tím stal jsem se jím docela.
Ať činím já však tak či tak,
dí každý: To je darebák.
Mračí se, nejde mezi lidi.
— Po darebáctví patrně slídí.
Klukovská malá rozpustilost,

nad tou se oči zamhouří.
Zde však je tichá zarputilost,
ta nejvíc lidí pobouří.

Já kolem školy chodil, kostela.
A k čemu vlastně všechno dření?
Člověk to všelijak udělá.
Dobré to přeci nikdy není!
Na svoje lože večer klesnu,
oko se tiše zavírá.
Můj bratr se mi mění ve snu
v divného, zlého upíra.
Marný je odpor, marný hněv,
ssaje mi krev, ssaje mi krev,
ssaje mi krev — a druhý den
malátný vstávám, unaven.
Poznámka stále ruší klid:
Moh' bys si Jana za vzor vzít.

Čert nikdy nespí.

Míjela tak doba.
My jedno děvče milovali oba.
Čert nikdy nespí, jak se říká.
Měla ho ráda Veronika.
Souzeno bylo, celou bídu
že musím plně trpěti.

Já za humna si kdysi vyjdu
a zahlédnu je v objetí.
Byl letní den . . . šly těžké mraky.
Vítr se zdvihal v prostoře.
Upřel jsem k nebi svoje zraky:
Nevím, zda někdo nahoře.
Moh' ale v této chvíli číst
v mém srdci vztek a nenávist.
Mladosti moje zloba celá
do hlavy vstoupla, žilami vřela:
mladosti otrávený čas,
u lidí, u boha chlad a mráz,
pohrda, ranicí časem klatě,
ruka, jež teple nestiskla tě,

— něco se lámalo. Co do těch krámů?

Až třetí den jsem se vrátil z flámu.
Matka se ptala jizlivě:
Synáčku, ještě na živě?
Je dobré pivo „U věnce"?
A líbil jsi se panence?
Vedeš to pěkně! — Otec však
děl pouze: Byl vždy darebák.

To ráno dosud ještě v mysli mám.
— — Zmateným vírem prohýřených nocí

mne jeden obraz upoutal svou mocí,
do samoty mé provázel mne sám.
Uprostřed nějak mezi bděním, snem,
zjev Veroničin stále viděl jsem.
Když mdloba víčka zavírá,
šeptám si: Zabiji upíra.
Musí být moje: tak či tak.
Jak známo, byl jsem darebák.

Do Hůrky na pouť šli jsme v neděli.

Jan s Veronikou tančil veselý.
Všichni se dívali: pěkně se točí,
sukně se mihají, v ohni jsou oči,
oba jsou ztepilí, zámožní, mladí.
Není nic na světě, co štěstí vadí.
Dá Pán Bůh, brzoučko bude z nich pár —

Stále víc pálil mne krve mé žár.

To bylo žertů, šuškání a smíchu
(ó, někdy pálí lidský smích
tak jako peklo, a jak hřích!)
Já zamračený seděl v tichu.

Chvíli jen . . .

Pak jsem se do tance dal.
Nikdo mne tehdá nepoznal.
Já, zamračený, mrzout, dareba,
jsem smál se, více, než je potřeba.
Já, jindy na svém čele pouhé stíny,
jsem dováděl víc než kdokoli jiný,
mně vycházelo každou chvíli se rtů
na kopy ostrých, nehledaných žertů.

Bylo už pozdě... a hluk stále vzrůstal.
Sousedův Józa řek' mi: „Tys tu zůstal?
Jan odešel už... právě před chvílí."
— — A křičel komu's: „Já že opilý?"
Dí tanečnice s tváří roztomilou:
„Šel vyprovodit nejspíš svoji milou."

Já šel jsem rychle, rozčilen a bled.
Nikoho na cestě nevidět.
Stín nemihne se, noc je tmavá dnes.
Ti zašli jistě v nedaleký les.
Dovnitř jsem nešel už. Pomalu
vracím se domů na Skálu.

Od Hůrky cesta podél řeky úzká.
A blíže Skály hluboký je sráz.
Od dešťů půda něco málo kluzká.
Kdo spadne dolů, zlomí sobě vaz.

Myšlenky bloudí v jediném kole.
A řeka hučí dole.

Noc byla tmavá. U sta hromů!
tak asi špatně dojdou domů.
Noc tmavá . . . vyruší kdo stěží
na měkkém loži po lese.
A jestli s tebou milá leží,
i tvrdší lože snese se.
Sedím tu tichý, sehnutý.
Má hlava horká, srdce buší,
a zdá se mi tak, na mou duši,
že nehýbou se minuty.
Broukám si . . . aby tak ušel mi čas:
Kdo spadne dolů, zláme si vaz.

Noc je tak pro každého jiná.
Čert ví, kdo dělá rozdíly.
Než se mi stala tahle psina,
hvězdy se více jasnily.
Ty chvíle míjely však strašně,
jak mrazem já se prudce chvěl.
Mé všechny bouřily se vášně,
a já je ještě probouzel.

— — Leží tam v lese? Jsou už doma? —
(I bolest něco svůdného má!)

Tak jsem tam civěl. Pojednou
stín vynoří se přede mnou.
Opět to tělem zamrazí.
Jan přichází.
Hvízdá si, lehkým krokem kráčí,
jako by ještě k tanci šel,
jako by chvíle všeho sladší
vzpomínku ještě živou měl:
před chvílí — to mne umučí —
měl Veroniku v náručí.
Maně se pěst má zavírá:
Zabiji toho upíra.

Vstoupil jsem v cestu. Něco nutí
zastavit se tu bez pohnutí.
Tak Jan mne zahléd'. Šťastný sen
na tváři dosud zobrazen.
Upírá s úsměvem na mne zraky.
— Bratříčku, ty jsi tady taky?
Co stojíš?! Spát tu někde chceš?
Zmohlo tě pivo? Nemůžeš?

Já pil jsem málo, chvála Bohu.
Pojď, povedu tě, ještě mohu! —

Za ruku chopil mne. V tom čase
nebyl jsem špatným člověkem,

však všecka vášeň vzbouřila se
tím jeho ruky dotekem,
zloba, jíž rozum neukrotí!

Jediný pohyb stačil jen.
Něco tam dole zarachotí,
nižádný další slyšet sten.

Mrtvého našli třetí den.

Cesta je úzká: v chvíli rozhárané
neštěstí lehko se stane.
Je valně třeba hledět sobě cesty,
zvlášť jdeš-li od nevěsty.
Mínění všech je: je ho škoda.
Neměla odnést ho ta voda.
Čert nikdy nespí, jak se říká.

Nejtíž to nesla Veronika.

Plakala ovšem mnohu chvíli,
až jejích očí líto je mně.
Umře-li dívce její milý
může být z toho nepříjemně.
Je-li však hezká — nu, co z toho?
Deset jich najde za jednoho.

I já jsem slzel častokrát.
Říkali lidé: Měl ho přeci rád.
Docela zkažen není přec.

Pochován dávno umrlec.
— — — — — — — — — — — —
Všechno se v hlavě staré mísí,
co zašlo a co bylo kdysi.

Zlá historie, proklatá,
většinou ovšem bez data.
Uvadlo něco, co snad kvetlo,
zhasnulo časem nějaké světlo,
něco být mohlo, něco není.
Jisto jen, že jsme zatracení,
že ztratila nás dávno ctnost,
že teď jsme bídní, plní zrady,
a jak jsme dnes se sešli tady
jsme vyvržených společnost.
Tehdá to nebylo docela tak.
S účastí měřil mne sousedů zrak,
respekt získal náhle povinný
z velkého statku synek jediný.
Nebylo neštěstí, nebylo vin,
jako by navždy můj odstoupl stín.
Sluníčko na nebi tepleji hřeje,
děvče jde okolo — na mne se směje —

pracuji na poli — „Sílu má pravou,“
staříci zálibně kývají hlavou.
Kráčím tak po lesích, cesta se ztrácí,
vzduch voní, šumí strom, zpívají ptáci,
chvíle je plna lahody.

Užívám svojí svobody.
Upír je zabit, upíra není,
vesele světlo směje se denní,
nic nemučí, nic neděsí,
— jak smířen byl bych s nebesy!
Všechno to v hlavě mé se mísí,
zdá se jen, že to bylo kdysi,
směs bouřlivá a bezhlavá.
Jen bolest zůstává.

Určitý jediný mám sen:
Slunečný, jarní, čistý je den.
Ve vzduchu tančí zlatý prach.
Jdem' s Veronikou po lukách.
Těším ji, těším, jak jen kdo by moh'.
— — Škoda je Jana, byl to hodný hoch.
Škoda ho věru; umřel ještě mlád.
Srdce měl zlaté. Já je musil znát!
Žijem' a hynem'. Svět se s námi točí;
neplač: je škoda tvojích hezkých očí.
Necítíš ani, jak dnes všechno voní?

Nač na to myslit, co se stalo vloni?
Myslíš, že Jan sám moh' by si to přát?
Řeknu ti něco, děvče: mám tě rád.

My nemluvili o tom ani slovem.
Leč octli jsme se náhle před hřbitovem.
Hřbitov je pustý; neslyšet ani dech.
Bázlivě rostou květy na hrobech!
V ten jarní den tu není člověka.
Na soudný den se mrtvý načeká!
Kvil větru dnes tu nad ním nezavzdychá!
Stáli jsme zticha.

Nejzazší hřbitova kde kout,
souzeno Janu spočinout.
Rov ještě čerstvý . . . drn že sotva roste.
Nad mrtvým křížek práce prosté.
Já cítil celou mladosti své zlobu
u toho hrobu.
Něco mnou pojednou počalo chvět.
Zrak náš se střet'.
— Nešeptá nikdo? Otřás jsem se prudce.
Není hlas známý? Chyt jsem její ruce.

Za život, otrávený zlem,
chtěl pomstít jsem se nad hrobem.
Mrtvého bludnou duši

ať naše láska ruší.
Vášnivě objal jsem ji v pase,
lehounce nazad sklonila se.

Tichá byla.
Ani se nebránila.
Celou věc lze říci několika slovy:
nevěstu veď' jsem domů po bratrovi.
— — — — — — — — — — — — — —
Jsou věci, body, na něž líp se nevzpomíná.

Mně Veronika porodila syna.
Podivný pocit tehdy ve mně vznik',
jak slaboučký jsem zaslech' jeho křik,
drobounké viděl, neforemné tělo:
jak neštěstí by v dům můj přicházelo.
V čem neštěstí to, nemohl jsem říc'.
Vše šlo přeci dobře, nestalo se nic.
Však pocit ten byl — zpola jen tak snem —
jak mrtvý v dům by navracel se sem.
Mně nepřipadal jako vlastní syn,
půl strašidlo, půl mrtvého to stín:
rys každý tváře nový
znak podoby měl po bratrovi.
Každičký týden, jak rostl hoch
podobu větší jsem rozeznat moh'.

Myšlenka ta mi otráví vzduch.
Přijdou sem známí. „Požehnej Bůh!"
Měří nás oba — snést to jen! —
„Je tuze . . . tobě podoben."
A zvukem malé jistoty:
„Má oči stejné jako . . . ty."
Přijde zas jiný, pohýčká robě.
„Ba, podoben je navlas . . . tobě."
Chytrácky oči přimhouří
a přízvuk má, jenž pobouří.

Zlá ta shoda
bodá a bodá!

Hoch jako květ, jenž na jaře pučí,
ale ta myšlenka mučí a mučí!
A zadívám-li ženě své se v zrak,
tuším, nač myslí: Podoben mu tak!
Tlumím ten pocit: pouhý klam,
mrtvý už tři roky v hřbitově tam,
výmysl pouhý, chorobné zdání!

Je marno namáhání.

Bodá to: mrtvý mstí se za tvou pýchu,
pokuta je to spáchaného hříchu,
pokuta za onen den . . .

Jak těžký sen,
čas onen: týden za týdnem
jde v chodu líném, nevlídném.
Myšlenka týrá duši mou:
Je mstitel vlastní pod střechou!

Každý se diví, vida můj chlad:
„Tak hezký hoch . . . a nemá ho rád!“ —
A míjí leta. Běží čas.
Vždy odkryju znak nový zas.
Směje se docela jak on,
pohyby stejné, hlavy sklon,
stejné má čelo, stejný vlas,
stejné má oči, stejný hlas!
Jan zavražděný zírá z všeho.

Je krutá pomsta zabitého!

Čas míjel tak, hoch zvolna rost.
Janova celá minulost
šla znovu mýma před očima:
hoch stejně cítí, stejně vnímá,
stejně si hraje . . . hrůzou štván
dívám se často: Celý Jan!
Umí též mluviti něžně a sladce,
k sousedům, tetičkám, k otci a matce,
o modrém nebíčku, o kráse květů,

o lásce veliké k celému světu,
o cestě ctnosti, vedoucí hložím,
o velkém smilování božím . . .
Nemohu spáti: stále jen
zřím jednu noc . . . a jeden den!

Když zadívám se v oči svojí ženy,
hledí z nich někdo dávno zavražděný.
Každý její tah
prozradí neklid a strach.
Nějaká záhada před ní se děje,
rozumět nemůže — pouze se chvěje.
A oči hledí — snad je to klamné —
hledí kams . . . upřeny daleko za mne.

Život mne týrá, život se hnusí,
hoch mučí stále mne, stěny mne dusí.
Veliký, krásný statek ten
jak strašidly je obklopen,
strašidly z toho hřbitova.
— — Uprch jsem z domova.

Po světě bloudil jsem pro trochu klidu,
štval nepokoj svůj v prostoře.
Když uvážím svou celou bídu,
nevím, zda někdo nahoře.
Nikdy jsem neprosil, pot na své skráni,

nikdy jsem nežebral o smilování!
Nikdy jsem nehrál nevinu!
Nutno-li zahynout, zahynu!
Noc jako noc . . . a den jako den,
jsem vším už unaven.
Nohy jsou umdleny, tělo už chátrá.
Nač nechat smáti se šťastného bratra? —

Zlomený kříž. Kout zapadlý je.
Nad hlavou jedle. Dole sráz.
To je ta scenerie.

Kdos mih' se nad srázem.

Ticho je zas.

SLEPÝ

1.

Do temnoty, jež všechno jemu kryje,
v níž mizí čas,
jak posměch krvavý, jak ironie
zní cizí hlas.

Svět jemu vzat. Svět, který svojí vlohou
rozrušil, zved',
svět jemu vzat, na který šláp' svou nohou.
Ten jeho svět!

Jak starý dynasta, jenž zbaven náhle trůnu
a vržen v mrak,
jenž nepřipraven pouze o korunu,
— též o svůj zrak! —

teď sedí, bezmocný: jsou chladny čtyry stěny
a plny muk,
a z daleka sem vniká rozvášněný
dne, noci hluk.

Otevře okno: kroky zní tam tiší;
milenců krok.
Otevře okno: výskot, hudbu slyší.
A míjí rok.

2.

Pro něho žeň neroste, větrem hnutá,
na líše staleté.
Mák krvavý ni pyšná růže žlutá
pro něho nekvete.

Pro něho orel křídla nerozpíná
do vzduchu čistého.
Jak irreélní jakás veličina
je kosmos pro něho.

3.

Den za dnem přichází sem figurka ta planá
a plaší sny.
Den za dnem přichází v té póze Eckermanna
had úlisný,

den za dnem o síle on mluví obrovité,
o božském nadání.
— — Jak Pythagoras, Mistře, verše díte
bez psaní — —

Den za dnem slova opakuje stará,
den za dnem rozladí,

den za dnem cituje vždy Cannizara,
Miltona uvádí.

Den za dnem přijde Eckermann ten lstivý,
bídného týrati.
Jak lupič, do trosek, jenž vnikl, žádostivý
poklady hledati.

4.

Ten svět tak abstraktní, a bože, ah, tak chladný,
až promrazí.
Nedělen na noci a nerozdělen na dny,
vždy stejně přechází.

Unaven myšlením a unaven už city,
jež mučí hlouběji,
má před sebou jen matný, neurčitý
svět idejí.

Svět idejí . . . On cítí hrot ten temně
v zlé nudě chvil.
Jak Anteus by dotknout chtěl se země,
by nabyl sil.

Chtěl vssáti by zas harmonie tvarů
a formy skutečna.

— — On, který nucen ve svém marném žáru
hleděti do věčna!

Svět jemu vzat. Ty chladné čtyry stěny
pohřbily vzlet.
Svět jemu vzat. Dobytý, pokořený
ten jeho svět.

Myšlenky temné hlavou víří
dlouhými večery;
jak za soumraku netopýři
jdou Chiméry.

Vše, co krev mohlo v minulosti vznítit,
do noci plápolá,
a iluse, jež nemoh' v pouta chytit
on, živá mrtvola,

vše na posměch dnes tančí tanec divý
a drze chechtá se.
Den za dnem Eckermann jde lichotivý
a mluví o kráse.

5.

A myslí si: Té chvíle někde vzlétla
myšlenky raketa.

Tu chvíli padl úzký kroužek světla
v ta temna staletá.

A myslí si: Té chvíle duch kdes tvůrčí
se vznesl nad zemí.
A kosmem hne a cestu jemu určí
a vládne dušemi.

Proud dějin jiným obrací se směrem,
zákony etiky.
Kdes prorok přišel s novým desaterem,
světlý a veliký.

Na něco myslí . . . šero . . . vzpomíná-li
— ó, chvíle tvořivá! —
vír jeho představ matně kamsi v dáli
se rozplývá —

On není nadán pevným tvůrčím klidem
v noci, jež trvá tu.
Neumí odít v řeč, přístupnou lidem,
snů svojich podstatu.

On byl jen ten, jenž pochodeň kdys zdvihl,
již jiní uchopí.
On byl jen ten, jenž na scéně se mihl
a zajde bez stopy,

že marně rukou nervósně se chvící,
proud v žití protekl,
že svoje slovo mohl kdysi říci
a že je neřekl,

do temnot vržen, marně rozpjal ruce,
by zachyť den.
Duch, který zvyká zvolna svojí muce,
je odsouzen . . .

6.

Než Eckermann do temnot jeho hodí
dráždivý časem svit.
— Jak trosečníku na tonoucí lodi
břeh z daleka se kmit'.

Břeh rýsuje se v dálce v mlze ranní,
marný a lákavý.
To tonoucímu život nezachrání,
však skon to otráví.

7.

V salonech zatím lichotky zní časté,
v lahodném ševelu.

Chef-d'œuvre, Madame, právě napsala jste —
— Vy krásnou novellu —

— Oh, kniha Vaše před světem Čech pýcha,
Nechválím ze zvyku! —
Přesládlá slečna citupluě vzdychá:
„O, něžný lyriku!“

V tom jméno jeho padlo v řeči plané.
Puls prudčej' nebije.
— Což Folprecht? — Umlk'. — Umřel?
— Ne, můj pane:
slepý je.

Přesládlá slečna vzdychá: — Je ho škoda.
Mám zájem o něho —
A s jemným taktem hostitelka podá
nekrolog živého:

— — Je škoda této rozčilené hlavy,
bouřící bez mezí.
Žel, jeho talent robustní a dravý
nedospěl k synthesi.

Štval neklid jakýs dál jej neustále
vírem všech pocitů.

Svou hřivnu rozdal světu v minci malé,
a díla není tu.

K ničemu nebyla ta vloha jeho velká,
již času strhl tok — — —
S úsměvem jemným končí hostitelka
živého nekrolog.

Poklony dál zní blahovolné, časté,
v lahodném ševelu.
— Světový román, vskutku, napsala jste —
— — Vy skvostnou novellu! —

— Jsou verše vaše v temnu pruhem světla. —
— A plny tragiky —
— Já vaše drama, příteli, jsem četla:
ó, jak jste veliký!

8.

Den horký je, ni mráčku není v dáli,
jenž nes' by naději.
Přítel se líně na fauteuilu válí
a plivá vztekleji.

Cos zoufalého — zdá se — vším tu vane,
po celé redakci.

Za týden číslo vyjít má, můj pane,
a není atrakcí —

Nic, pouhé nic. Den bezútěšně pustý,
den přímo zoufalý.
Übermensch přítel, morosní a tlustý
se vztekle převalí.

Zlá přišla doba: neúrodno, sucho.
Kéž blíž jsme potopy.
— On marně lačně nastrkával ucho
k porodům Evropy.

— Pohroma vždycky naděje zas zhroutí.
Co, k čertu, počíti?
Což musil Folprecht zrovna oslepnouti,
což nemoh' umříti?!

Cos zoufalého horkým dnem tím vane,
a truchlo v redakci.
Nekrolog tučný býval by, můj pane.
Teď není atrakcí.

9.

Tři talenty, jež teprve se rodí,
— ustupte před zoří! —

tři talenty po hlavní třídě chodí
a vtipně hovoří.

V své hlavě nese lyrik visiony:
— funkce to odvěká —
„V mé nové knize budou nové tóny,
jež nikdo nečeká.“

„Toť věru škoda,“ soused jeho jistí,
„svou zásadu že mám:
od let jsem odvyk' vůbec něco čísti,
já stačím sobě sám.“

— „Ve strouze mělké těžko lovit kapry!
Ni kloudný nevím klep.
Langovi správa drama vrátila prý
a Folprecht prý je slep.“

— — „Náš mikrokosmos nebyl dosud celý,
což chyba veliká.
Na čase bylo dávno, bychom měli
slepého básníka — —“

— — „Toť věru škoda,“ soused mírně jistí,
„že málo jeho znám.
Od let jsem odvyk' vůbec něco čísti;
já stačím sobě sám — —“

— — „Pan Folprecht nebyl mojím ideálem,
ač mnoho hlupců plet'.
Tric v slepotě té čenichal bych málem,
by kleslý zájem zved' — —“

— — Do beletrie naší náhle vpadl,
prost nebyl zcela vloh — —
— — Motivy, žel Bůh, Rusům drze kradl
a Hamsunovi sloh — —

Tři talenty, jež teprve se rodí,
— ustupte před zoří! —
tři talenty po hlavní třídě chodí
a vtipně hovoří.

10.

Krok ženy zní teď – Folprecht zná ho – síní.
Zjev její vytuší.
Krok ženy tolik nervosním ho činí
a rozruší —

Jaký má výraz asi na mé tváři?
Kdyby moh' viděti!
Je na ní nuda . . . či v ní úsměv září?
Krok zní tak trpce ti!

Tón hlasu, akcent, argumenty řeči,
ni výlev nadšený,
nic kromě očí jeho nepřesvědčí,
a ty jsou zastřeny.

Na tisíc zrad mu fantasie kreslí,
nejhorších tisíc zrad.
Ďáblové všichni nejhorší sem snesli,
by mohli se mu smát.

Svět jemu vzat; i ona jemu vzata
a víc než svět!
Ah, moci jednou — oh, ta noc kol klatá —
v oči se zahledět!

Tón hlasu, akcent, argumenty řeči
ni výlev nadšený,
nic kromě očí jeho nepřesvědčí
a ty jsou zastřeny.

Ne, pro něho svou náruč nerozpíná,
za živa mrtvého.
— Jak irreélní jakás veličina
je žena pro něho.

Pěst zaťal. Hle, zde figurka ta planá,
jež plaší sny.
– Zas přichází v té póze Eckermanna
had úlisný.

11.

Ten neklid štve ho všemi jeho city.
Hladina vzbouřena.
Zní šelest, šramot vedle neurčitý.
Co vše to znamená?

Krok ženy dneska síní ani nezní,
jen šelest vedle tam.
S ní trapno je, však trapněji mu bez ní.
Je opuštěn a sám.

Sám s přízraky je zlobnými; čas míjí.
A přeci nemá klid.
Nějaký ševel teskných preludií.
Prokletý cit!

Spiklenci jak by tam se umlouvali
o jeho zabití.
Ó, kdyby smrt už z milosti mu dali:
jak chtěl by umříti!

— „Kdož mohl tušit“ — něžný hlas tu uváz’.
„A žil jen pro lidi!“ —
— „Oh, tolik krásy, milostivá, u Vás.
A on ji nevidí!“

— — Co může pro mne život ještě chovat?
Vše už je dožito.
Hle! Slepého zde věčně ošetřovat! —
— „Což býti musí to?“ —

— — „Myslíte? Sama časem jsem se ptala.
Leč schází odvaha!“
— „Kdybyste los svůj k jeho připoutala,
co mu to pomahá?

K umění nes’ se život jeho celý
a touhy rozpjaté.
Kdybyste život svůj mu dala (lze-li)
oči mu nedáte!“ —

Spiklenci jak by tam se umlouvali.
Oh, žádný den!
Pro odumření nejsa ještě zralý
je odsouzen!

Duch, který tvůrčí před sebou má roky,
nečinně civí zde.

Krev bouří se. Slyš zřetelné teď kroky.
Eckermann jde

o síle ducha mluvit obrovité,
o božském nadání.
— Jak Pythagoras, Mistře, verše díte,
bez psaní —

12.

Tak sedí tady, obklopený zradou,
dynasta svržený.
Kol něho léčky záhadné se kladou.
A oči zastřeny.

Krev do tváře mu tajná bázeň vhání
pro krutou pohanu.
Andělů sedm po straně ho chrání,
však tisíc satanů.

Léčky se kladou. S které přijde strany
mu rána poslední?
A má se poddat tiše, bez obrany
svých smutných dní?

Msty truchlý květ mu v srdci zvolna vzrůstá,
podivný květ.

Na rty se dere blasfemie pustá.
— Ty, ó buď klet! —

Ó, je-li někdo, kdo je vyšší lidí,
on jemu vymkne se.
A je-li někdo, kdo náš osud řídí,
jho jeho setřese!

Do tváře vmetne výkřik nepokorný,
bez bázně před smrtí.
On, bídný buřič, sražený, však vzdorný,
naposled rozdrtí!

13.

Pochyby hořké, staré jeho známé
na něho útočí.
Což jeho žena?! Podvádí ho? Klame?
— Hledět jí do očí!

Pochyby hořké stále nové rodí,
a sílu podvrátí.
Eckermann, ano, proč sem stále chodí
svou lekci říkati?

Ty pochyby ho mučí dál a dráždí,
a chimér zjev.

Ty pochyby ho vysilují, vraždí.
Ssají mu krev!

Vztek cítí jen, vztek srdcem jeho zpívá.
— Jak ujít komice? —
Zabránit? Nelze. Co mu tedy zbývá?
— Pomstít se.

14.

V hasnoucím ohni ještě jiskry blýskly
v okamžik ten.
Dvě ruce hrdlo Eckermanna stiskly,
když přišel druhý den.

To hrdlo stiskly vášnivě a prudce,
než dozněl hlasu zvuk.
Dvě ubohé a zoufalé dvě ruce,
prošedší peklem muk.

Dvě ruce, které bídu celou mstily,
dvě ruce rebella,
dvě ruce hrdlo ono zaškrtily.
Duše se nechvěla.

Podlaha síně náhle zaduněla
mrtvoly nárazem.

Slepý stál vzpřímen, nepohnutý zcela,
s klidným svým výrazem!

15.

Efekty světla končí vždycky tmami.
A marno pouta roztlouci.
Jen svatý Duch se vznáší nad vodami,
kde zhynul tonoucí.

Den čtyřicátý holubice letí
s poselstvím z daleka.
Na arše nikdo z Noemových dětí
nečeká —

MILÁ SEDMI LOUPEŽNÍKŮ

(PSÁNO 1897—1904)

PROLOG.

Neznám přesného už data,
ale kdysi se to stalo
za letního večera.
Bylo někdy po klekání,
sám jsem kráčel pustou strání,
dívaje se do dálek.
Krajina to byla známá,
pohorské to panoráma,
vrch a dol a vrch a dol.

Nevím přesného už data,
oživla však stará nota
za letního večera.
Vášnivá a teskná nota,
stará nota romantiků,
v letní noci houslí pláč.
Sedm vidím loupežníků.
Dosud visí na čakanu,
jak jsem zřel je před lety.

Sedm let už přešlo zatím,
k sujetu se přece vrátím.
Dávné bouře bol a síla
vzpomínkou se probudila.

Chladný vítr vanul s hor,
cítil soucit jsem a vzdor.
A já tiše citoval si
staré osudové drama:
Jsem ten, jehož lesy znáte,
jemuž vrazi řeknou brate,
loupežník jsem Jaromír.

Sedm vidím loupežníků,
jak jsem zřel je před lety.
Milá nosí pro ně kvítí,
musilo prý všechno býti;
sova ještě houká v lese,
rozvalen je starý mlýn.
A co cítím teď, to zve se
radost ze zla úhrnem.

Hra a vášeň, úsměv kletba,
výkřik pomsty, její ticho,
„In tyrannos“ Schillerovo.
Radost ze zla úhrnem.

Bolest tmy a truchlost stínů,
bolest pobloudilých s cesty.
Rachocení ranních bouří.
Radost ze zla úhrnem.

Féerie našich bludů,
plaché zmatky našich srdcí.
Posměvavý přízvuk ozvěn.
Radost ze zla úhrnem.

Tiše housle zaplakaly,
rytmus jakýs zvonil v nitru,
patheticky zněly verše
starosvětské ballady.
A já sen svůj tiše choval
a já sobě opakoval,
říkal krajině té šeré,
kterou noc se tiše bere
citát z Schicksalsdramatu;
samolibým světcům říkal,
přežvýkavcům na katedře,
světlům vlasti ubohé:
Jsem ten, jehož, lesy, znáte,
jemuž vrazi řeknou brate,
loupežník jsem Jaromír.

I.

Loupežník zpívá:

Úžlabím vede cesta v tmách.
Sto rýnských. Celý kraj se děsí.
Nejistá pole. Zrádné lesy.
Z té hlavy mají všichni strach.

A tak se chodí nad propastmi.
Sklouzneš a konec. Mlčí hloub.
Krev teče z rány. Oči v sloup.
Vzpomínku věnuje snad vlast mi.

A cesta vede šerem skal.
Farář, ten káže oheň, síru.
To už je tak, kdo nemá víru.
Ovečky spí. Má pastýř žal.

Hartusí páni od práva.
Tak dlouho zbojník řádí v skrytu.
To podkopává autoritu.
Kdo žandarmy to uspává?

A cesta vede sídly sov
a časem slyšet píseň sýčka.

Smrt chodí lesem? Přivřem' víčka.
To je ta cesta na hřbitov?

Nad propastmi jde naše stezka,
kam biřiců se noha bála.
Sto rýnských včera bratru stála —
co naše hlava stojí dneska?

II.

Milá sedmi loupežníků zpívá:

Bludičky tančily, ohýnek plál.
Jdu cestou necestou. Dálka mne vábí.
Na zemi budu spát, na hedvábí?
Jdu stále dál, jdu stále dál.

Chci zahřát ruce. Je mi zima.
Chci zahřát nohy. Tisíc díků.
— Ty nebojíš se loupežníků? —
Očima hledí planoucíma.

— Ne, nebojím se. Nůž váš rudý
mne zajímá. Chci ruce hřát —.
— Chceš jíti s námi? — Chci-li? Snad.
Ne, nebojím se. Pouze nudy.

III.

Loupežník zpívá:

Je naše panství noc a stín.
Je naše panství les, jenž zpívá.
Hýříme. Časem smutno bývá.
Ožije časem starý mlýn.

Hledají. Loví. Léčky staví.
Kdy bude konec? Zítra, dnes?
Večer je teskný, šerý les.
Přátelé, omakejme hlavy.

Přátelé, vína připijme si.
Žena. My máme pouze ji.
Je naší láskou, nadějí.
Oprátka zítra. Mlčí lesy.

IV.

Milá sedmi loupežníků zpívá:

Jsem jako svěží polní květ
u cesty, kde jde lidí mnoho.
Jsem pro všecky a pro nikoho.
Je škoda mojich mladých let.

A zrána padá krůpěj rosy
a v poledne žhne slunce žár.
Svěžímu květu nese zmar,
kdo utrhne a s sebou nosí.

Když zří mne jezdec, s koně skočí.
Chce v dálku snad mne vzíti, bloud?
Ne, já se nedám utrhnout.
Chci ještě vábit jiné oči.

V.

Loupežník zpívá:

V neděli počestně se brali
do kostelíka rodiče mí.
Žili tak klidně mezi všemi,
nehlučně, jako umírali.

Bez vášně žili, beze spěchu.
Hrob křesťanský a tichý měli.
Zbyl po nich obraz neumělý
a dobrá pamět v otce cechu. —

Jak zabloudil jsem v tmavé noci?
Kdo vnutil mi to v ruku nůž?

Rodiče dobří? s bohem už!
Nebylas, matko, věrná otci?

VI.

Milá sedmi loupežníků zpívá:

Noc měsíčná. A blízká děsu.
Noc, která vůní hříchu dýše.
Jste z výpravy. Jen jděte tiše.
Neruště píseň černých lesů.

Vím, jistě kořist dobrá byla.
Mně říkala to záře hvězd.
Hle, zlato, šperky. Dobře jest.
Já za vás jsem se pomodlila.

Zarudlou skvrnu má váš šat.
Je oheň to, jenž zbarvil látku?
Je předvečer dnes velkých svátků.
Sepněme ruce. Kdo to pad?

VII.

Loupežník zpívá:

Neumím, milá, zprávy dat',
tvář mihla se, meč blýskl v pěsti.
A časně umřít také štěstí.
Byl mladý. Bil se. A pak pad'.

Měl zlaté vlasy. Planuly
v zápase jeho oči mladé.
Pak závoj jak když na ně klade.
Byl mladý. Bil se. Zhasnuly.

Já závidět bych málem moh'.
Na mechu leží. Les tak voní.
Srny se nad pasekou kloní.
Byl mladý. Bil se. Šťastný hoch!

VIII.

Milá sedmi loupežníků zpívá:

Nevím co sen ukryl krátký,
Vždy jsem chtěla v širé světy,
dýchat vůni, hledat květy.
Nechci nikdy hledět zpátky.

Nevím, mohl-li kdo lkáti.
Vábila mne jiná touha.
Objetí chci dáti dlouhá.
Ale srdce nechci dáti.

Kdos prý plakal. Oblak plouti
zřím v tu stranu. Nevzkazuji.
Mráčku, s bohem. Nelituji.
Nechci nikdy vzpomenouti.

IX.

Loupežník zpívá:

Noc je tichá. Velkost hor tě bolí.
Vycházím ven ze svých lesů. Smutno.
Širá pole. I tam žíti nutno.
Bílá mlha stoupá nad údolí —

Nevím, kdo tam dře se bez oddechu,
uštván vstává, uštván večer lehá.
Měsíční svit ostře nějak šlehá.
Zvučí krok — a já zvyk' chodit v mechu.

Mlha umí lákat, čerti vědí —
mlha umí mluvit o návratu.

V chudém svitu louče někdo sedí,
hovorná zní píseň kolovratu.

Měkká slova někdo v stínu žvatlá.
Batolí se vstříc ti děcko z chaty.
Zrádná pole! Půjdu v lesy zpátky.
Bílá mlha byla by mne zmátla!

X.

Milá sedmi loupežníků zpívá:

Noc tajemství je pravá.
Kapradí, hle, dnes kvete.
Po práci, milí, jděte.
Znamení sova dává.

Noc svatojanská volá.
Jsou kouzla v její páře.
Kdo rozpálí mé tváře?
Metejte kostky, holá!

Noc přišla. Bují země.
Do jitra čas je dlouhý.
Kdo ukojí mé touhy?
A kdo je uspí ve mně?

XI.

Loupežník zpívá:

Ví bůh, kde člověk kosti složí.
Proud bystřin nejlíp téci nechat.
Ustaňte! Nezdravo tak spěchat.
A máte zlato? Máte zboží?

Vy jdete těžit s hřivnou svojí.
Úrodné zlatem vaše vozy.
Kup, sedláče! A bohpomozi:
co stálo groš, pět grošů stojí.

Bůh odnímá a zase dává,
a chce-li, lidské činy zvrátí. —
Vy o groš zvykli jste si hráti.
Což menší sázkou naše hlava?

XII.

Milá sedmi loupežníků zpívá:

Dnes nevrací se. Marně zrak
v tmách hledá lidi. Tma je čirá.
Strašidlo bílé v okna zírá.
Hodiny. Stále tik a tak.

Dnes jakoby byl spáchán hřích.
Přecházím marně síní svojí.
Pes skučí. Což i on se bojí?
Kdo vedle mne to náhle vzdych'?

A srdce nosí těžké břímě.
Co přinese mi tato noc?
Volám tě, bože, na pomoc.
Jsem hříšnice. Než stůj dnes při mně!

XIII.

Loupežník mluví:

Zřídka se lov tak podaří.
Zdravím vás, pane faráři!

Nevím, co děsí vás, co vás tak mate.
Zbloudilé ovečky před sebou máte.
Napravit jejich blud potěší mnoho
dobrého pastýře. Važte si toho.
Příbytek náš, ten trochu chudý je,
a okny vítr fouká sem prudce.
Bůh šatí hůř' nás než své lilije.
— Co že tak hledíte na naše ruce?

Pastýři dobrý, z dávných časů
ještě vás poznávám po sladkém hlasu.
Spása i prokletí řine se se rtů;
někdo jde do nebe, někdo jde k čertu.
Pamatujete na ten hlad
— boží či čertovo dílo? —
My šli jsme na dveře zaklepat,
otevřít nechtěl nikdo rád,
tož brali jsme, co bylo.
Sem tam se pálilo. Pitvorný
hon počal vysoké zvěře.
Na zámku jindy tak hovorný,
proč že tak hledíte na naše dveře?

Konec vzal špatný tento lov,
což bylo dobré dle vašich slov.
Nu, byl to tehdá hluk a křik,
a vy jste vzdával bohu dík.
Na stromech tehdy visely
vyzáblí lidé, hubené hrušky. —
Na zámku tolik veselý,
proč že tak hledíte na naše pušky?

Kde lidé věší se, hlavy se věsí.
My se tu ukryli v hluboké lesy.
Pastýři dobrý, z vašeho stáda
oveček několik účet žádá.

Kázal jste ovšem, že je to hřích,
vrchnost i poddané stvořil jsi, bože.
Na zámku jindy samý smích,
co že tak hledíte na naše nože?
Toužíte k bohu, duše vy zbožná.
A chcem' vám pomoci, jak vůbec možná.
Strom sobě vyberte, kde se to stane.
Oprátka hotová, k nebi se stoupá.
Jak je to, vzduchem když hruška se houpá,
velebný pane?

XIV.

Milá:

Já prošla trní, prošla hloží
a klekla jsem tam v pokoře.
Byl zabit. Je to sluha boží.
Bůh vidí to tam nahoře! —

Však kde mám hledat' jeho vraha?
Kdo proved čin ten zběsilý?

Loupežníci:

To řekneme ti krátce, drahá:
my všichni jsme ho zabili!

XV.

Milá sedmi loupežníků zpívá:

Nad lesem ještě mlha ranní
a rosa leží na květech.
Je chladný, svěží větru dech,
a je to chvíle k milování.

A je to jako jitro prvé
a je to jako dětský smích.
Les leží tady čist a tich,
jak nikde nebylo by krve.

A já jsem divným citem vzňata.
Chci vykoupat se v rose té.
Květ jaký pro mne vykvete?
Proč leží země nedojata?

Objímám stín, jenž se mi tratí.
Což nejsem dost už krásna dnes?
Kdo polibek můj chladně snes'?
Proč země nechce milovati?

XVI.

Loupežník zpívá:

Čihám a čihám. Listí se třese.
Stezka se nějak dnes nejistě bělá.
Jakoby kraj se byl proměnil zcela.
Nějaké strašidlo skrylo se v lese.

Ne krve líto. Uvyk' jsem všemu.
O hrdlo běží-li, každý se brání.
Dnes ty a zítra já s krvavou skrání —
Ale tak těžko je; táži se: k čemu?

Od dětství — od mládí — něco mne dusí.
Na pláči, úsměvech je to jak kletba.
Ctnost i hřích, ničení tak jako setba — —
Táži se, táži se: což se vždy musí?

XVII.

Milá sedmi loupežníků zpívá:

A nebuď dnes tak zamyšlený.
Mne dráždí myšlenky tvé dumné.
Ty u nich jsi a nejsi u mne.
Žárlím, jak byly by to ženy.

Mám žízeň, hořím, chce se píti.
Krev tvoji dnes bych vyssát chtěla.
Je teplá, sladká, je tak vřelá.
Kdos mrtev je. Je sladko žíti.

XVIII.

Loupežník zpívá:

Já žárlím, milá, na ten les,
když vábí k sobě tvoje oči,
na vlny žárlím, v které skočí
tvé mladé, bílé tělo dnes.

Zhyzděna jizvou moje líc,
však neztratila síly páž.
Všech sedm milovat nás máš.
Nikoho víc. Nikoho víc.

Podivný oheň zrak má tvůj,
podivný chlad s tvým žárem střídá,
podivně ret tvůj napovídá.
Nikoho více! Pamatuj!

XIX.

Milá sedmi loupežníků zpívá:

Když slunce svítilo, na cestu vyšel,
les šuměl nad hlavou, ptáky pět slyšel.
Ve větvích stromů se modralo nebe.
Poutníče mladý, líto mi tebe.
Potůček teče rudý.

Kam noha vstoupila, vyrostl květ,
a ptáci tichli, když počal pět.
Nikdy jsem písně té neuslyšela.
Stesk, hoře zoufalé a touha vřelá.
Potůček teče rudý.

Chtěla jsem promluvit. Chtěla jsem říci:
Dál nechoď. Číhají loupežníci.
Chtěla jsem promluvit: Obrať, jdi domů.
Úklady číhají v stínu těch stromů.
Potůček teče rudý.

Ruku jsem dala mu, mluviti chtěla.
Objal mne lehce kolem těla.
Tolik let děvče, hledal jsem tebe.
Les šuměl nad námi, modralo nebe.
Potůček teče rudý.

Chtěla jsem říci: Smrt čeká v mžiku.
Jsem milá sedmi loupežníků.
Smrt bloudí lesem, číhá tu v hvozdě.
— Mech byl tak měkký a pak bylo pozdě.
Potůček teče rudý.

Vypadli na něho, raněný kles'.
Slunce se ztratilo, zesmutněl les.
Zrak hledí s výčitkou, mrazí jak v zimě.
— Tolik let, děvče, a zradila jsi mne.
Potůček teče rudý.

Peníze cinkají. Tich a něm
on odpočívá pod stromem.
Hluboká rána v prsou mu zeje.
Kde je tvá písnička, cizinče, kde je?
Potůček teče rudý — —

Sednu si u tebe. Dobře je tak.
Příliš se tesklivě díval tvůj zrak.
Peníze cinkají, kořist se dělí.
Tak jsme se, cizinče, setkati měli?
Potůček teče rudý.

XX.

Loupežník zpívá:

Má zvláštní přízvuk slovo msta.
Kde jeden mrtvý tiše tlí,
ať zvolna cesta zarůstá.

Ty máš nás, milá, všecky ráda.
Proč jednoho jsi měla víc?
Já zabil svého kamaráda.

Teď poslouchám. Kdo co mi poví?
Tajený jak bych slyšel smích.
Ve větru šelestí to křoví?

A nesměj se, má milá, už.
Jen pro tebe se všechno stalo
a pro to, že je ostrý nůž —

Tys měla, milá, všecky ráda,
jak padla kostka, jak byl čas.
Jednoho víc. To byla zrada.

Hrob přítelův ať zarůstá.
A nesměj se. Mám nůž ten v ruce.
Má zvláštní přízvuk slovo msta.

XXI.

Milá sedmi loupežníků zpívá:

Noc voní. Světlušky zříš plát.
Noc krásná je, jak v létě bývá.
U ohně sedím. Hlavo divá:
Chce se mi smát, chce se mi smát!

Nůž blýská v ohni. Bodni jen.
Tvé oči divě hledí na mne.
Proč váháš? Všechno bylo klamné.
Vše jako sen — a pouhý sen!

Co ráda mám, to těžko říc'.
Nad hříšnou smiluj se, o bože.
Hru oblak, bouři, odlesk nože,
vzpomínku, sen svůj. A snad nic.

Já neměla tě nikdy ráda.
Noc voní. Slyšíš z dálky hlas?
Chci jíti — proč tak křičíš zas?
A proč jsi zabil kamaráda?

Vše jako sen. — Mně chce se zdát
sen o očích, jež jinde planou.

Co chceš s tím nožem, se svou hanou?
Chce se mi smát, chce se mi smát!

XXII.

Loupežník:

To houkání ne zbůhdarma.
To není sova, kamarádi.
Stín mezi stromy mih' se kradí.
Ne, já jsem poznal žandarma.

Leč kdo as' byl ten bídný zrádce,
jenž na čakan nás posílá?

Milá sedmi loupežníků:

To, milí, mohu říci krátce:
já jsem vás všecky zradila!

XXIII.

Milá sedmi loupežníků zpívá:

Vždy časně ráno smutná vstanu
a jdu se modlit k Slitovníku.

— Spí v lese, visí na čakanu
mých sedm smutných loupežníků.

Bůh nechce zřít však, co mne bolí,
vždy chlad a přísnost v jeho líci.
A chmurně hledí do údolí
mí nejsmutnější loupežníci.

Ty žárné oči dávno zchladly,
Tak zchladly, jako všechno zchladá.
— Vy loupili jste, vy jste kradli,
a já vás za to měla ráda.

Vy líbali jste v ohně plání
v hlubokých lesích při měsíci.
Vy tančili jste do svítání.
— Proč věšeli vás, loupežníci?

Já polní kvítí pro vás nesu,
vy ale k němu nevoníte.
Mám kapradiny z vašich lesů,
vy ale už jich nevidíte.

Jak vítr vaším tělem klátí,
já stojím mdlá a bez naděje.
Když Kristus Pán moh' z mrtvých vstáti,
proč vám též toho nedopřeje?!

A já vás všechny milovala
v hlubokých lesích při měsíci.
A já vás všechny zrazovala,
mí smutní, krásní loupežníci!

GIUSEPPE MORO

(PSÁNO NA JAŘE 1910.)

1.

Já, Giuseppe Moro, Janovan,
vyprávím, co slyšel jsem a viděl.
Věřícího slovům víry přiděl.
Slyšeli jsme štěkat oceán

jako psa, jenž vidí zloděje,
kolem oken domu jak se plíží.
Strhnouti chce řetěz, jenž ho tíží.
Lomcuje jím. Všechno marné je.

Pietro jen kynul pravicí
mořských vln těch hrozivému vzmetu.
Niccolo, jak zřel by Fiamettu,
Oceánu prones' zdravici.

Já, Giuseppe Moro, mlčel jsem
o stožár se němě opíraje.
Tušil jsem, že hloubka hltavá je.
— Já, Giuseppe Moro, spatřil zem' — —

2.

Plachty dmou se, plujem' z přístavu.
Loď je lehká, lehká srdce naše.

Nehledíme zbaběle a plaše,
necítíme v údech únavu.

Vítr žene. A my voláme
pozdrav těm, kdož na břehu dlí klidní,
neznámí a přehlížení, bídní
odkryjeme světy neznámé!

Pozdrav všem, kdož z pobřeží nám kynou!
Pozdrav všemu, co dnes ztratíme!
Do Janova až se vrátíme,
nestaneme v studu před otčinou.

3.

Rukoudáním jsmeť si slíbili,
svoji čest jsme dali za zástavu,
že se nevrátíme do přístavu,
dřív než bychom slávy dobyli.

Nezleká nás živel zavilý.
Zůstanem', ať cokoliv se stane.
My tři mladí a tři Janované
rukoudáním jsme si slíbili!

Kdyby bratr mrtev, bez síly
padl v seči s osudem svým tuhé,

promluví ten, který přežil druhé.
Rukoudáním jsme to slíbili!

Skrytému vstříc šli jsme osudu.
Na svých druhů silné svaly hledě,
na osmáhlé tváře jako z mědě
říkal jsem si: Já to nebudu!

4.

Třeba toužil duch, je tělo chabé.
Nejslabší jsem z naší trojice.
Mohu také snem svým opít se,
skutečnost však říká: Ustup, rabe!

Sladce umí mluvit Niccolo,
Pietro má přízvuk hrdé síly.
Koktám já, kde oni hovořili.
Mluvím váhavě a napolo.

S nimi jdu, jak muška za světlem.
Připálím si křídla, dobře cítím.
Třeba mladým platil bych však žitím,
přihřeji se při snu rozkvetlém.

5.

Chvíle přišly, smrti příšeru
kdy jsme zřeli civěti tak z blízka.
Vrhne bouře loď nám na skaliska?
Octli jsme se v hloubi krateru?

Cítím, že je marný všechen vzdor.
Na trámu lpím, zavíraje oči.
Zdá se mi, že celá loď se točí,
vlny výše dosahují hor.

V údolí jsem mezi nimi skryt.
Tajemství dna tajemstvím mi není.
Poslední to, myslím, okamžení.
Křižuji se, klesám.
A pak klid.

6.

Záhadně se Janov kolíbá.
Jasné nebe, perspektivy jasné.
Jasná touha, jež se chví a žasne.
Bezvětří. A loď se nehýbá.

Nepohne se z jediného bodu.
Čekáme. Klid je tak hrobový.
Nepohne se ani plachtoví.
Jenom žralok brázdí slanou vodu.

Jenom žralok brázdí slanou vodu.
Připomínka, hrozba, výstraha?
Bouří neumdlela odvaha,
na jednom však hrozno stanout bodu.

7.

Ale v den, kdy se zas' hnula loď,
vášnivá nás touha v dálku hnala.
Jakby mladá žena zavolala
z oken v květu usmívavé „Pojď".

Sváteční se vítr dotkl skrání,
sváteční nám vítr čechral vlas.
Oko vlhlo. Chvěl se mladý hlas.
Objali se mladí Janovani.

Věřili jsme: Země nedaleká.
Cítili jsme: loď k ní pospíchá.
A v nás byl to zmatek ženicha,
na nevěstu krásnou který čeká.

Řekli jsme si: Zítra, zítra již!
Nemůže lhát radost mého nitra.
Srdce naše volá jasně: Zítra!
— — — — — — — — —
Kromě moře nic dnes neuzříš.

8.

Kolikrát vál vítr do skrání,
kolikrát nám srdce zachvělo se,
jako květ se chvěje v ranní rose.
Jaká byla muka čekání!

Kolikrát jsme mohli v dálce zřít
malý bod, jenž znamenal nám zemi.
Nad mrtvými jak nám nadějemi
těžko bylo rakev uzavřít!

Mohu mluvit v chvíli zmírání,
odevzdán kdy do vůle jsem Boha:
život svůj dnes znovu žíti moha
nevzdal bych se muk svých čekání!

9.

Pouze hvězdy směr nám cesty děly.
Marny mapy, marný rozměr plánů.

Marný slavný dopis velkochánu.
Neporadí ani Toscanelli.

Přibývá řas, které lodi brání.
Konec cesty? Všeho? Těžko chápat.
Plujem' na západojihozápad.
Přes loď letěli dva pelikáni.

10.

Onoho dne píseň zmlkala
nejbujnějších námořníků na rtu.
Nevíš, jestli štěstí nebo zmar tu.
Mořská žena na nás volala.

Bílé její tělo nad vodou
zahalily zpola dlouhé vlasy.
Na lehounké sedla mořské řasy,
zpívala nám s divnou lahodou:

„Námořníku, běda! Kudy jdeš
utonulo tisíc druhů jiných.
Střez se vln těch moře, zrádně siných.
Námořníku, běda! Zahyneš!"

„Námořníku, běda! Vypučí
marně květy na janovském břehu.

Marně hledáš cizokrajnou něhu.
Hledáš-li, pojď v moje náručí!“

„Krásné ženy budou plakati“
třetí byla píseň mořské ženy.
„Do kostela půjdou uslzeny.
Ze tří jeden jen se navrátí.“

„Ze tří jeden“ žena pěla tu,
zamrsknuvši ocasem svým rybím.
„Kdo jde, tomu novou zemi slíbím.
Kdo se vrátí, boj se návratu!“

11.

Přišla noc a my jsme všichni bděli.
Na sen nikdo nepomyslil hrubě.
Bloudili jsme tiše po palubě.
Se svou bázní jsme se procházeli.

Přišla noc a mléčná dráha svítí.
Po palubě chodili jsme tiše.
Pietro mnil v důvěřivé pýše:
„Oba zemrou, já však budu žíti!“

Niccolo však hleděl na nás v trudu.
Lítost jeho ochromila radost.

Ale z očí děla silná mladost:
„Oba zemrou, já však žíti budu!“

Já, Giuseppe Moro v závrati
ptát se chtěl, kde marno bylo ptát se:
„Mám já doufat nebo spíše bát se?“
Ze tří jeden jen se navrátí!

12.

Těla naše ať si shltne moře,
jeho ryby nechť se o ně dělí.
Neustanem' kde jsme jednou chtěli.
Neustanem', třeba kyne hoře.

Chceme zem', o které vám se nezdá,
nový kraj a nový vzduch a půdu.
Zříme v nebe: nemůže být v bludu,
koho v dálku zavolala hvězda.

Důvěru my máme mezi všemi,
po zklamání tolikerém víru!
Vesmír najdeme my ve všem míru,
v tomto moři objevíme zemi!

13.

Tak jsme sobě přísahali temně,
plavčíka hlas v plachtoví kdy jásal,
plavčíka, jenž zajíkavě hlásal
opojivé, velké slovo: „Země!“

Námořníci skupili se v sboru
hledajíce v naznačeném směru.
Užaslí jsme stáli v ranním šeru,
žvatlajíce: „Země . . . Na obzoru . . .“

Jako k tanci ulétala loď.
Naklonění, bychom dříve zřeli,
starý pocit svůj jsme opět měli:
Úsměv ženy volal z dálky: „Pojď!“

Pojď a vem'! ta sličná žena děla.
Upoutáni jejím obrazem,
usměvavou viděli jsme zem'.
My ji ranou uvítali z děla.

14.

Měsíce tři, jaký krátký čas!
Měsíce tři, kdy je všechno nové!

Noci krásné, krásnější jich dnové.
Měsíce tři opojily nás.

V pralesy jsme vešli zasněné.
Vyděšené zraky smělých plavců
zřely couvat smečky divných dravců,
chvít se ptáky nikdy nezřené.

Podivné jsme zřeli byliny,
vůně zvláštní, silné, omamivé.
Rozkoše, jichž neznali jsme dříve,
lidi jiné jiné otčiny!

Měsíce tři, jaký krátký čas!
Jiný bůh tu jinou zemi stvořil,
jiný lid se jinak jemu kořil.
Měsíce tři opojily nás!

15.

Divný v nitru odehrál se děj.
Opustivše zemi svojich otců,
uprostřed těch rudých domorodců
změnili jsme mrav a obyčej.

Jako dravci šli jsme v lesů šero.
Starý bůh nás nezná v tomto kraji.

Neplatí zde zákon na Sinaji,
není pro nás dáno Desatero.

Činit zlé nás vnitřní požár nutí.
Domorodců dráždí důvěra.
Se smrtí nás rozněcuje hra.
Kdož dřív byli dobří, teď jsou krutí.

Plamen, zkázu šířili jsme vůkol
v neznámém a novém národu,
vražednému zhouby pochodu
říkajíce zpyšněle: Náš úkol!

16.

Na hor témě stouply naše nohy,
hleděli jsme lačně v širý kraj.
Adama a Evy byl to ráj?
Ne už lidmi, my jsme byli bohy!

Domorodec zíral přeubohý
na cizince, který zkázu nes'.
Na místo ho přikovával děs.
Ne už lidmi, my jsme byli bohy.

Novou zem jsme našli, všichni dí.
Máme, čeho lidská touha žádá.

Nad žitím i smrtí naše vláda.
Máme vše, však svět to nevidí.

17.

Každý chová svoji myšlenku,
je-li sám, tož jí se rozehřívá.
Každý sen svůj úzkostlivě skrývá,
žárlivec jak skrývá milenku.

Zvláštní každý pro sebe má žití.
Cizí oči kraj ten neshlédnou.
Myšlenka však roste: pojednou
přerostla nás, že ji nelze skrýti.

18.

Za večera my tři z Janova
sešli jsme se na pobřeží bledí.
Zraky naše do daleka hledí,
tam, kde asi břehy domova.

Nad pýchy jsme stáli propastí,
ďáblů v ní se zakmitaly rohy.
Nestačí nám, že jsme tuto bohy.
Chceme býti ctěni od vlasti.

Chcem', by domov poznal slávu synů.
O zemi, již jsme tu odkryli
nezlekáni, hrdi, zmužilí
chceme zpraviti svou domovinu.

19.

Nutno říci, že nás varoval
nějaký hlas před zlou jízdou domů.
Není možno žíti světu tomu?
K čemu hledat nebezpečnou dál?

Bránili se mnozí námořníci.
Moře trámů nemá, lepší zem'.
Není líp žít v opojení svém?
Satan pomoh'. Dali sobě říci.

Nestačilo hrdým štěstí ticha,
nestačilo hrdé vědomí.
Všichni musí vědět jako my.
Varoval hlas. Zvítězila pýcha.

20.

Sbohem, země! Přišli z daleka
přinesli jsme dravost rasy cizí,

do tvé krásy vnikli cudní, ryzí
s věčnou zvědavostí člověka!

Sbohem, země, jež jsi tolik dala!
Sbohem, sne, jenž přestal býti snem,
pohádko, jež náhle řekla „Jsem“,
Touho, která jsi nás zavolala!

Sbohem, země čarovná a nová!
Třeba strhnout s tebe čistý háv.
Třeba tebou potěšiti dav.
Třeba dáti zprávu do Janova!

21.

Já, Giuseppe Moro, Janovan,
se syny jenž Tribola se sbratřil,
vyprávím, co poznal jsem, co spatřil.
— — Slyšeli jsme štěkat oceán

jako psa, jenž vida zloděje
zboží nésti z domu nakradené,
na svůj těžký řetěz zapomene.
Lomcuje jím. Všechno marné je.

Pietra řev moře nezmate.
Hledí na ně klidně, kterak běsní.

„Zem' jsem viděl, o níž doma nesní.
Marně štěkalo jsi tenkráte!“

Niccolo též setřás srdce tíž.
„Připíjím ti, broukavé ty moře,
za štěstí a za triumf a hoře!“
Přes palubu metal moři číš.

Já, Giuseppe Moro, mlčel jsem
vzpomínaje písně mořské ženy.
Číše vína padla v mořské pěny.
— — Já, Giuseppe Moro, spatřil zem'!

ČÁST DRUHÁ

1.

Zdálo se mi, že jdu přes moře,
Oceán že skrocen k nohám kles' mým.
Mohu vše, jen zastavit se nesmím.
Hladinou jdu, s vichry hovoře.

Moře, zdá se, přikoval můj zrak,
sklopím-li ho, dravě na mne skočí.
Nad propastmi kráčím volně tak,
Ale běda, přivřu-li své oči!

2.

Jedeme. Loď plna památek
na měsíce tři a pyšné chvíle.
O světů dí jiných zvláštním díle.
Na ráj připomíná. Na svátek.

Domorodcům všechno vzato je.
Máme bůžky tváří naduřelých,
máme sošky tvarů zvláštních, smělých.
Kroje, hračky, zbraně, nástroje.

Ale závistivá vichřice
trofeje nám pyšně stále trhá,

trofeje nám kamsi v propast vrhá.
A nás jímá po nich tesknice.

Na smrt myslíme my, na záhubu,
na včerejška zašlou nádheru.
Hledíme tam v jícen krateru.
Cos nás táhne mocně přes palubu.

3.

Třeba síly sebrat poznova,
na svůj úkol pomyslit a žíti.
Na zvěst, na to, jak jí ohromiti
slavnou signorii domova.

Lítost naše ustupuje touze.
Na daleký vzpomínáme břeh.
Na důvěrné kouzlo rodných střech.
Na večer, kdy vypráví se dlouze.

Na souseda, závistí jenž bledne.
Na janovských dívek rudý ret,
řkoucích: Nový oni našli svět!
Na rozkošný úsměv zvláště jedné.

4.

Snů těch rej mou bolest neoslabil,
paměť nesetřel té neživé.
Upře na mne oči zářivé:
divoška mne mučí, již jsem zabil.

Jako dítě, jemuž hračku dali,
zatleskala svýma rukama.
Byla tu a prchla neznámá.
Vánkem jsme ji proto nazývali.

Jako hračkou byl jí také stan,
jako hračkou byly naše pušky.
Shovívavý nad rozmary družky
usmíval se časem Janovan.

Žvatlala svá slova divošská,
kterým nikdo z lodi nerozuměl.
Staletý strom nad hlavou nám šuměl.
V žilách krev nám vřela jinošská.

Zavěsila se tam na větev,
ukázala prstem na mou pušku.
Já ji vzal a zastřelil svou družku.
Z rozmaru . . . to nebyl ani hněv.

S větve na větev se kácela
jako pták, jenž postřelený padá.
Byla lehká, zářivá a mladá.
Padla v trávu. Vykrvácela.

Odešel jsem, nepocítil hoře.
Nová země měla tolik krás.
Nová země opojila nás.
Ale nyní mluví o ní moře.

5.

Každému z nás mluví nyní moře
o nějakém pomíjeném činu,
každému z nás najde tajnou vinu,
každý z nás dnes do vln hledí choře.

Každý z nás dnes na hladinu civěl,
jakoby tam mrtvá těla plula,
jakoby tam tiše povzdechnula.
Opilec jsme, který vystřízlivěl.

6.

Kterak směšně na to zírali
divoši ti pitvorní a rudí.

Za noci, kdy chladný vítr studí,
myslím na to, kterak zmírali.

Kterak cize naše rány zněly
v ohromeném, snivém pralese.
Zdálo se nám, že nás táže se:
Cizinci, co u mně jste tu chtěli?

Přišli jste sem v touze zvědavé,
přišli jste sem brát a poskvrniti.
Vaše oči, ty se světla štítí,
vaše oči zlé a šilhavé.

V souladu jsem žil svůj život celý.
Není barvy, chybící snad tady.
Mám své šelmy, škorpiony, hady.
Bylo třeba, byste přicházeli?

Ptačí skřeky zněly na všech stranách.
Dálka s dálkou šumně hovořila.
Opice se šklebíc zavěsila
nad hlavami někde na lianách.

7.

Na palubě v podvečerní chvíli
sešli jsme se k nové zábavě.

Jako vojín o své výpravě
o své Zemi my jsme hovořili.

Kreslili si záliv, proudy řek,
kanoe, jež jimi hbitě pluje.
Ptáka, který ohněm oslepuje.
Kreslili si půvab divošek.

Sahali jsme denně na roušku,
minulost jež ode dnešků dělí.
K dotazu jsme vždy se navraceli:
„Pamatuješ . . . Ten let papoušků?“

Palubu když měsíc zalije,
Niccolo se tiše sklání ke mně.
„Pamatuješ? Země! Země! Země!“ —
Promluví ten, který přežije!

8.

Po palubě tupě chodíce
počítáme tupě svoje kroky.
Počítáme dny a měsíce.
Budem' marně počítati roky?

Bojíme se. Chvějem'. Nikdy klid.
Vrhá vpřed a zpět nás metá bouře.

V dlouhých nocích očí nezamhouře
slyším v tichu druhů srdce bít —

Každý večer dí: Co bude příště?
Síly bere nám to pomnění.
Naše loď je naše vězení.
Bude zítra naše popraviště?

9.

Přišel čas, kdy naše zásoby
ku podivu zrádně docházely.
Přišel čas, kdy na obzor jsme zřeli,
spasení jak v očích bylo by.

Přišel čas, kdy došla sladká voda;
zpráhlé hrdlo marně čekalo.
Přišel čas, kdy všechno lekalo.
Přišel čas, kdy hlad náš dřevo hlodá.

Přišel čas, kdy jakby utkvělá
naše loď se nehýbala s místa.
Přišel čas, kdy byla zkáza jistá.
Viděli jsme: sudba proklela!

10.

Biskajec ten chytrý! Uschoval
suchary si někde stranou v sudu.
Usmíval se v hladovících trudu.
Jeho úsměv na čin žaloval.

Biskajec ten chytrý! Svoji skrýš
nechtěl udat, když jsme přišli v hněvu
poptati se jeho po úsměvu.
Biskajec se neusměje již.

11.

Za bídnými dny jdou noci bídné.
Po palubě bojíme se jít.
Prudká touha jímá seskočit.
Vidíme jen, kterak mužstvo řídne.

Všichni mohou, přemůže-li bol,
vrhnouti se do dobrého moře.
Unaví-li vyčkávati zoře,
do noci je věčné cesta kol.

Všichni mohou, přemůže-li strast,
do prsou si vrazit dobrou ocel.

Muk je zbaví navždy její pocel.
Na náš život má však právo vlast.

Všichni mohou, dochází-li síly,
někde stranou vzíti dobrý provaz.
Hůře bude těm, kdo zbyli po vás.
Rukoudáním my však přislíbili.

12.

V našich očích nic už nebylo
nežli úzkost zvěře, jež je v pasti.
Dobyvatel počínal se třásti.
Vše, co bylo, všechno zradilo.

Agonii druhů vidí zrak.
Myšlenka se neodbytná vtírá:
Je to spása, že ten druhý zmírá.
Zahynou-li všichni, lépe tak!

Na lodi se stíny mihají.
Pouze jeden navrátí se ze tří.
Nikoho hlad krutý neušetří.
Na lodi hle, blázni číhají!

13.

Chvílemi jen něco probleskne,
vědomí jak minulosti vyšší.
Pouze na mžik zoufalství se ztiší.
Lepší bolest sobě zasteskne.

Lítostná se pronášejí slova.
S námi zhyne celý nový svět.
O divech kdo bude vyprávět,
nevrátíme-li se do Janova?

14.

A v těch chvílích oči horečné
hledají se opojiti ještě.
Snad že daly nalokat se deště
po dnech žízně vody skutečné.

Naše oči vidí novou zemi,
naše noha stojí na hrudě.
Naše duše čelí Obludě
důvěrou a svými nadějemi.

Jsme tak lehcí, že i letět možná,
jako pták, jenž na plachtoví sed'.

Vítězný a nádherný to let!
Duše hledí věřící a zbožná.

15.

Pod námi jsou cizí národy,
pod námi jsou cizí veleměsta.
Pod námi je soudce, který trestá,
pod námi jsou vlasti obchody.

Pod námi jsou meče vraždící,
pod námi rod papežů a králů.
Pod námi moc bolesti a žalu.
Pod námi jsou svatí, hříšníci.

Pod námi je velký, širý svět.
Janov je v něm mizivý bod pouze.
Rozplýváme v ohromné se touze.
Jaký je to, jaký je to let!

16.

Náhle někdo křídla tvoje shodí.
Srdce bije těžce, bije slabě.
Ruka sjíždí po tvém těle chabě.
Civíme tu na palubě lodi.

Pálí náhle moje rohožka.
Pálí oči, hrdlo, všechno pálí.
Na hranici jako by mne spiali.
Usmívá se na mne divoška.

17.

Přežili jsme všechny znavení.
Bez zájmu jsme mrtvé sčítali.
Bez zájmu šla noc, dny svítaly.
Pietro dal večer znamení.

Těžko slova z hrdla už se drala.
O přísaze mluvil zmateně.
Blouznil zrádné mořské o ženě,
která jeho víru oklamala.

Pak se snažil odkaz vtělit v slova;
za ruku nás oba prudce bera,
ukazoval kamsi do večera.
„Jděte říci," šeptal, „do Janova!"

18.

Všemu klnul potom umíraje,
rukou mával, jakoby chtěl bít

všechny ty, kdo mohou déle žít,
vzpomínek nést netušené ráje.

Klnul Nové zemi, klnul chvíli,
kdy jsme vrátit rozhodli se domů.
Klnul zlému okamžiku tomu,
na cestu kdy jsme se vypravili.

Klnul chvíli, kdy byl matkou zrozen,
klnul bohu, který stvořil svět.
Klnul žití, smrt jež naposled.
— Umřel pak a do moře byl hozen — —

19.

Leželi jsme mdlí a znavení.
Bez zájmu jsme zřeli do dáli.
Bez zájmu jsme smrt svou čekali.
Niccolo dal ráno znamení.

Niccolo byl pokorný a tichý;
prosil Boha otce, Jesu Krista,
aby tomu, který mřít se chystá,
odpuštěny byly mnohé hříchy.

Na sebe bral všechny viny naše.
Sebe z pýchy obvinil a zrady.

Jeho vinou, tvrdil, že jsme tady.
Lákání prý poslech' Satanáše,

Mořské ženy šalbu mohl znáti,
mořské ženy, která lstivě pěla,
v Niccolovi víru probouzela,
on že bude třetí, jenž se vrátí —

Pokorná pak přeryl jeho slova
poslední vzkaz naplněný jasem.
Sklonil jsem se k němu. Mroucím hlasem
„Zprávu — — dáti — —“ šeptal „do Janova — —“

20.

Poledne žhne. Ticho okolo.
Potácím se s vytřeštěným zrakem
lodí, jež je opuštěným vrakem.
Třeba, by byl pohřben Niccolo.

Pošetile k sobě hovoře,
žraloky jsem s lodí plouti spatřil.
Já, jenž kdysi s Niccolou se sbratřil,
žralokům ho hodil do moře.

21.

Snilo se mi o veselé pitce,
bujných ženách v krčmě námořníků.
O vášních se snilo okamžiku.
Snilo se mi o krvavé bitce.

O pěvci se snilo s krásným slovem.
Bílé cestě, která z města vede.
O dívkách, jež kráčí po ní bledé.
O lese se snilo piniovém.

Snilo se mi o té opuštěné,
která chodí k přístavu a čeká.
O dívce, jež doufá a se leká
vidouc loď, již z dálky vítr žene.

Povzdech zněl mi přes daleké moře,
přes světy se její úzkost chvěla,
v bezmocném až touhu probouzela
ukonejšit krásných očí hoře.

Bože, usuš oči, které pláčí!
Nedej, aby k přítomnosti slepá
vzpomínala marně na Giuseppa.
Živým štěstí dej a klidu spáči!

Bože, uzdrav srdce, jež je choro!
Dej jí lásku, méně krutou mojí!
Dej jí štěstí, které rány zhojí!
Její syn ať zve se Cristoforo!

22.

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

ČÁST TŘETÍ

1.

Dobří mniši chodí podél lože.
Neznámého léčí cizince.
Marně hledám ve své vzpomínce:
Kudy veď jsi hříšného sem, Bože?

Jaké vedly v tento klášter schody?
Jakým peklem šel jsem za živa?
Mnich se na mne tiše usmívá.
A já slyším ještě hukot vody.

Časem touha ptát se uchvátí.
Naslouchají, hlavou potom vrtí.
Je to pro mne ostrý osten smrti.
Neznají řeč. Líp se neptati.

Časem zvěst má z rtů mi vyletí.
Nové země opíjím se slávou.
Vypravuji. Oni vrtí hlavou.
Nechápou mne. Líp je mlčeti.

2.

Já, Giuseppe Moro z Janova
na břeh země vstoupil plný děsu.

Jestli slovo mrtvých neunesu,
moji druzi zemrou poznova.

Mizí časem mdlá má odvaha.
Zdá se mi, že líp je moře na dně.
— Smím však druhy opustiti zrádně?
Úloha mne, Bože, přemahá!

Na loži dlím slabý, chorý já.
Dobří mniši se mnou tuto prodlí,
za spásu se mojí duše modlí.
Zvonit slyším Ave Maria.

3.

Rozuměli, že si přeji psáti.
Přinesli mi tento pergamen.
Na krucifix hledím unaven:
rač, o Pane, síly k dílu dáti!

Rozluštit nech čtenářovy zraky
písmo moje příliš neumělé.
Přečte někdo, dumu na svém čele,
námořníka směšné klikyháky?

Bude slovo chorého mít cenu?
Uvěří mi bližní moji zdraví?

Stíny mrtvých ,Pokus se!' mi praví.
Píšu těžce na svém pergamenu.

4.

Napsal jsem a klesám pod únavou.
Na mé písmo hledí zbožní mniši.
Nerozumím, co si praví v tiši.
Chápu pouze toto: vrtí hlavou.

5.

Nakreslil jsem Janov, slunce zář,
přístav, kde se plachty lodí kupí.
Nakreslil jsem námořníků tlupy.
Pietrovu, Niccolovu tvář.

Schůzky naše na klášterním dvoře,
kučeravé hlavy nad mapou.
Vůli, zápasiti s útrapou.
Posléze jsem namaloval moře.

Nakreslil jsem mraky, jdoucí temně,
bouři, vichr, bezvětří a jas.
Mořskou ženu zrazující nás.
Plavčíka, jenž volá ,Země! Země!'

Nakreslil jsem záliv, proudy řek,
kanoe, jež po nich hbitě pluje.
Ptáka, který ohněm oslepuje.
Nakreslil jsem půvab divošek.

Strast jsem kreslil, hlad a mrtvoly,
výčitky, jež navečer se vrací.
Naději a potom resignaci.
Pietra smrt a smrt Niccoly.

Maloval jsem všechnu úzkost smrti,
Bědného, jenž všecky přežije.
Ale obraz němý, špatný je.
— — —
Nahlédnou. Jsou tiši. Hlavou vrtí.

6.

O silného opřen fratera
v kostelíček jsem se dovlekl.
Na chladný jsem kámen poklekl,
zíraje tam lačně do šera.

Prosil Boha o zdar jsem svých cest,
o to, abych druhům nebyl lhářem!
V ornátu kněz zpíval před oltářem
slavná slova: ‚Ite, missa est!‘

7.

A já šel jsem, kudy osud velel,
šel jsem slabý, pokorný a chudý,
Novou zemi našel, nové trudy.
Mladý vlas můj zlobou času zbělel.

Každý skloní hlavu ke mně vkroče.
Každý lítost s bezmocí mou cítí.
A ti, jejichž synem mohl' bych býti,
pokorně mne oslovují ‚Otče!‘

Domů jít chci, vůle-li to Boha,
domů jít, jak ret chtěl mroucích bratří.
Janova-li brány oči spatří?
Donese mne v dáli slabá noha?

Z mého okna výhled k hřbitovu.
Mluvit chci a hrdlo mi to svírá.
Volat chci a hlas mi v ústech zmírá.
Umrou moji bratři poznovu?

8.

Duch je silný, třeba tělo choro.
Zahynu-li, nezahynu zrádce.

Sbohem, bratři, půjdu cestou ptát se:
Dojde k cíli bledý poutník Moro?

Klášter mizí, za vrchy se schová.
Odejdu a nepohlednu nazad.
Starců, mužů, dětí chci se tázat:
Kudy, bratři, cesta do Janova?

Hory splynou s mráčkem, který plová.
Do úpadu půjdu, nezareptám.
Stařen, žen i dívek já se zeptám.
Kudy, sestro, cesta do Janova?

Nepochopí nikdo mého slova,
budou smát se muži, ženy, děti.
Raní kámen, který z řad jich letí.
Schýlím hlavu, dál jda do Janova.

Mdlý až padnu, pozdvihnu se znova,
slovo svoje půjdu domů říci:
Mrtví všichni lodi námořníci.
Počet za ně jdu dát do Janova.

Sbohem, bratři. Nemá pro vás cenu
neumělé písmo cizí řeči.

Po staletích přec snad oči něčí
rozluští ten obsah pergamenu!

Duch je silný, třeba tělo choro.
Já tu zbyl, zlým pomíjený časem
se svým slabým, chvějícím se hlasem.
Unese svůj úkol poutník Moro?

OBSAH:

VYTISKLA GRAFIA V PRAZE